

ANDREI A. POPOVICI

FOST DEPUTAT, FOST CONSILIER COMUNAL, FOST VICE-PREȘEDINTE
AL CAMEREI DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE DIN BUCUREȘTI

România

și

Ungaria

STUDIU POLITICO - ECONOMIC

La Roumanie

et

La Hongrie

ÉTUDE POLITICO - ÉCONOMIQUE

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „EMINESCU“

Bulevardul Elisabeta, 6 și Str. Sărindar, 7. — Telefon 9/97

1906.

ANDREI A. POPOVICI

POST DEPUTAT, POST CONSILIER COMUNAL, POST VICE-PRESEDINTE
AL CAMEREI DE COMERT SI INDUSTRIE DIN BUCURESTI

14287

România

și

Ungaria

STUDIU POLITICO - ECONOMIC

319166

La Roumanie

et

La Hongrie

78561

ÉTUDE POLITICO - ÉCONOMIQUE

DJUVAR

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „EMINESCU“

Bulevardul Elisabeta, 6. — Telefon 9/97

1906.

g(498)

32(498)

327(498:1439.1)

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITATII
BUCURESTI
COTA.....

14287

1961

RC 200/05

1956

B.C.U. Bucuresti

C19587

„*Monarchia Austro-Ungară și România din punctul de vedere al politicei lor comerciale*“, este titlul unui articol al d-lui Alexandru de Matlecovitz, secretar de stat la Budapesta.

Acest articol a apărut în revista franceză din București *Le Mouvement Economique* (Roumanie, Peninsule Balkanique, Turquie d'Asie) a d-lui Nicolae Xenopol.

Distinsul meu amic d. Nicolae Xenopol publică acest articol-studiu în revista sa, făcând oare-cari reserve, și găsind că opiniunea d-lui Matlecovitz diferă mult de punctul de vedere românesc.

Revista sa, streină de limba noastră, și interesându-se de noi ca și de Peninsula Balcanică, ca și de Turcia asiatică, este deschisă tutulor opiniunilor.

Din materia ce tratează se vede că d. Matlecovitz este un cunoscător în ceea ce privește economia țării sale.

În acest studiu însă se ating și oarecari cestiuni cari ies din cadrul discuțiunilor curat economice.

Astfel, d. Matlecovitz constatând înăsprirea relațiuniloreconomice dintre România și Ungaria, găsește că

„*La Monarchie Austro-Hongroise et la Roumanie au point de vue de leur politique commerciale*“, tel est le titre d'un article dû à la plume de M. Alexandre de Matlecovitz, secrétaire d'Etat à Budapest.

Cet article a été publié dans la revue française *Le Mouvement Économique* (Roumanie, Péninsule Balkanique, Turquie d'Asie), paraissant à Bucarest, sous la direction de M. Nicolas Xenopol.

Mon distingué ami, M. Nicolas Xenopol, publie cette étude dans sa revue, en faisant les plus expresses réserves et en jugeant que l'opinion de M. de Matlecovitz diffère notablement du point de vue roumain. Sa revue, étrangère à notre langue, et qui s'intéresse à nous, tout comme à la Péninsule Balkanique et à la Turquie d'Asie, est ouverte à toutes les opinions.

A en juger d'après la matière qu'il traite, on voit que M. de Matlecovitz est un connaisseur pour ce qui touche à l'économie de son pays. Mais, dans cette étude, il aborde aussi certaines questions qui sortent du cadre purement économique. Ainsi, M. de Matlecovitz, constatant combien s'enveniment les relations économiques entre la Roumanie et la Hongrie,

motivul trebuie căutat în sistemul de a se amesteca patimi, izvorite din aspirațiuni naționale, în chestiuni cu caracter economic.

D-sa singur amintindu-le, le amestecă și deci păcătuiește.

Apelul d-sale, de a se lăsa deoparte aceste patimi, nu reprezintă decât niște momente lucide, momente cari și altădată au mai apărut pe orizontul relațiilor noastre, spre a dispărea însă în întunericul luptelor sbuciumate, spre a dispărea, ca și de o mie de ani încoace, în lupta vehementă — luptă fără de pardon, — de cotropire și desnaționalizare deoparte de mândrie și rezistența eroică de altă parte.

Să nu se amestece pasiunile naționale, în chestiunile economice ? — negreșit !

Dar de unde isvorește aceasta ? cine este vinovatul ? și încă o întrebare, când va înceta oare acest amestec ?

Este el moștenirea, este el vorbirea sângelui care nu se desminte, care nu tace ?

Este el rezultatul unei lupte de peste o mie de ani ? Căci există ceva între noi și Unguri, care dacă chiar la o chibzuială obiectivă a unei stări economice ne lasă judecata limpede și rece și nu ne înferbântă capetele, dar, ne încălzește inima.

Acest amestec este rezultatul aceleiași experiențe, rezultatul acelorași suferințe, al acelorași nedreptăți, al aceleiași lipse de încredere cari se țin lanț de o mie de ani.

trouve que le motif de cet état de choses doit être cherché dans le système de mêler les passions, découlant des aspirations nationales, dans les questions d'un caractère économique. Lui-même, en les remémorant, tombe dans cette faute et son appel, de laisser de côté ces passions, ne représente que des moments lucides, moments qui ont déjà paru jadis sur l'horizon de nos relations, mais pour disparaître aussitôt dans les ténèbres des luttes agitées, pour s'évanouir, comme il y a mille ans, dans la lutte véhémente — lutte sans merci — d'envahissement et de dénationalisation d'une part, d'orgueil et de résistance héroïque d'autre part.

Les passions nationales ne doivent-elles pas être mêlées dans les questions économiques ? D'accord. Mais d'où naît l'immixtion ? Quel est le coupable ? Et, encore une demande, quand cessera cette l'immixtion ?

Est-ce un héritage, est-ce la voix du sang qui ne se dément pas, qui ne se tait pas ? Est-ce le résultat d'une lutte de plus de mille ans ? Car il existe quelque chose entre nous et les Hongrois que, même quand nous voulons juger limpide et froidement dans une conjecture objective d'un état économique, sans échauffer nos têtes, nous réchauffent néanmoins le cœur ?

Cette immixtion est le résultat des mêmes expériences, des mêmes souffrances, des mêmes iniquités et du même manque de confiance qui s'enchaînent depuis un millier d'années. C'est ce que résume d'une façon si belle et si élevée notre héros national, l'immortel Avram Iancou, dans les paroles

Este aceea-ce se resumă așa de frumos, așa de înălțător, în cuvintele eroului nostru național, nemuritorului Avram Iancu, în cunoscutul episod ce merită să fie reamintit.

La 1848, când Ungurii erau în plină revoluție contra dinastiei Habsburgo-lotaringice și Româniii luptau pentru drăguțul de împărat, Hatvani, comandantul unei trupe de Unguri, căuta să și facă drum în Transilvania pentru a se uni cu grosul resculaților Unguri. În drumul său îl opri Avram Iancu cu mica lui oaste.

Hatvani, întrebuițând aceeași stratagemă ca și Koșut și care consta în a căuta să convingă pe Români că Ungurii se bat pentru libertatea popoarelor, — se duse la Iancu să-l convingă, zicând că vrea să se înțeleagă cu el.

Hatvani îi expuse ideile generoase, îi vorbi de drepturile omului, îi vorbi de libertate în numele căreia zicea că luptă Ungurii, îi vorbi de fraternitate, de egalitate, de principiile marelui revoluțiunii franceze, de abolirea iobăgiei și de câte alte toate, lucruri mari și frumoase.

Iancu, știa bine ce prețuesc aceste cuvinte în gura inamicului milenar, știa vechiul proverb român că pe Ungur să'l ții de 99 de ori în palmă și dacă a 100 oară îl lași jos ca să te mai odihnești și tu, uită totul și te extermină, îi răspunse foarte simplu.

— „Bine, bine, toate bune, ce îmi spui d-ta, dar“,

qu'il prononça à l'occasion d'un épisode bien connu et qui mérite d'être relevé :

En 1848, époque à laquelle les Hongrois étaient en pleine révolution contre la dynastie des Habsbourg-Lorraine et que les Roumains luttèrent pour l'amour de l'empereur, Hatvany, commandant d'une troupe de Hongrois, cherchait à se frayer un chemin en Transylvanie pour s'unir avec le gros des rebelles hongrois ; en route il fut arrêté par Avram Iancou avec sa petite troupe de roumains.

Hatvany, employant le même stratagème que Kosuth, qui consistait à chercher à convaincre les Roumains que les Hongrois se battaient pour la liberté des peuples, se rendit auprès de Iancou pour le convaincre de s'entendre avec lui.

Hatvany lui exposa des idées généreuses, lui parla des droits de l'homme, de la liberté au nom de laquelle, disait-il, luttait le Hongrois, lui parla de fraternité, d'égalité, des principes de la grande Révolution Française, de l'abolition de l'esclavage et de tant d'autres choses, grandes et belles.

Iancou, savait bien ce que valait ces mots dans la bouche de l'ennemi millénaire, il connaissait l'ancien proverbe roumain qui dit „qu'on peut porter dans ses bras le Hongrois 99 fois et si la 100-me fois, vous le déposez par terre pour vous reposer, il oublie immédiatement et se déclare prêt à vous exterminer, malgré tout le service rendu“ ; et voilà pourquoi il lui a répondu tout court :

— „C'est bien, c'est bien, tout ce que vous me dites là est bon“ ; — et s'emparant soudain de la garde de

și apucând deodată mânerul sabiei, „între noi și voi numai asta hotărăște“ și între ei sabia a hotărât.

Avram Iancu a distrus pe Hatvani cu oastea lui cu tot.

Negreșit că această stare de lucruri este dăunătoare raporturilor omenești, fie din punctul de vedere moral, fie din punctul de vedere material și economic ; dar încă odată a cui este vina ?

* * *

Cum se presintă cestiunea între Români și Unguri ?

Spre a ne edifica în această privință, reproduc câteva pasagii din scrierea răposatului meu amic Teofil Frâncu, *Românii și Maghiarii*.

Iată cum descrie el raporturile noastre cu Ungurii :

„Din momentul când strămoșii noștri au devenit, prin puterea armelor și a civilizațiunei romane, domni pe pământul Daciei, Românii dintre Tisa și Carpați nu au avut a lupta cu nici un popor atât de mult și de crâncen, cum *au trebuit* să lupte cu maghiarii.

„După o mie de ani, aceste lupte continuă cu același foc, și cu toate aceste până în ziua de azi Românii țin sub picioarele lor pământul strămoșilor.

„Maghiarii nu au devenit domni decât succesiv, târziu și mai mult pe căi laterale.

„In ducatul lui Menumorut prin succesiune, în al lui Optium prin trădarea lui Cianadin, căci în luptă dreaptă Maghiarii fuseră amar bătute ; numai cei din

son sabre, — „Entre nous et vous, dit-il, il n'y a que ça qui décide“, et entre eux le sabre a décidé.

Avram Iancou a détruit Hatvany avec toute son armée.

Il est évident que cet état de choses est nuisible aux rapports humanitaires, soit au point de vue moral, soit au point de vue matériel et économique; mais encore une fois à qui la faute?

Comment la question entre Roumains et Hongrois se présente-t-elle?

Pour nous édifier à ce sujet, je reproduis quelques passages des écrits de feu mon ami Théophile Francou, intitulés *Roumains et Magyars*.

Voici comment Th. Francou décrit nos rapports avec les Hongrois :

„Du jour où nos ancêtres sont devenus, par la force des armes et de la civilisation romaine, maîtres sur le territoire de la Dacie, les Roumains d'entre Tise et les Karpathes n'ont eu à lutter contre aucun peuple avec plus d'acharnement que contre les Magyars.

„Mille ans après, ces luttes continuent avec la même vigueur et malgré cela, jusqu'à ce jour, les Roumains tiennent sous leurs pieds la terre des aïeux.

„Les Magyars ne sont devenus maîtres que successivement, tard, et plutôt par des voies de traverse.

„Ainsi dans le duché de Menumorut, par succession, dans le duché d'Optium, par la trahison de Cianadin, car à l'arme blanche les Magyars furent cruellement battus; seuls ceux de la province de Somesh, après la chute de leur duc Gelou, conclurent le pacte fédératif avec les Magyars.

ținutul Someșului după căderea ducelui lor Gelu încheiară pact federativ cu maghiarii.

„Acestea le confirmă chiar cronicarul Maghiarilor, *Anonimus*.

„O mare întrebare este încă, cât va fi lăsat el din adevăr, după datina istoricilor Maghiari, și câtva fi încărcat el din neadevăr, din născociri laudăroase și în favorul neamului său, și cât a ascuns din adevăr față de români ?

„Dar și în urmă, până la începutul secolului al XV-lea, se vorbește de districte românești, de voivozi români, ca cei de la Făgăraș, de la Maramureș, de voivodul Lirțioiu, de justiția română, etc. etc., fără să mai menționăm familia românească a Corvinilor cari au ajuns chiar pe tronul Ungariei.

„La 1437 starea poporului român devenise insuportabilă, el se resculă contra asupritorilor. Atunci se aliară cele trei națiuni, Maghiarii, Secuții și Sașii pentru a stârpi pe români, ne mai recunoscându-i ca națiune.

„Românii ca națiune nu mai erau recunoscuți ; poporul român însă era, și el nu a devenit, cu toată opera de maghiarisare, popor maghiar.

„La 1681 dieta Ungariei casează statutele și privilegiile românilor, ca prejudicioase țării și coroanei, asemenea se casează și cele ce s'ar da mai târziu declarându-le de nule.

„Ceci est confirmé même par *Anonimus*, le chroniqueur des Magyars.

Et encore, serait-il intéressant de connaître combien de choses vraies il a laissé de côté, selon l'habitude des historiens magyars, combien a-t-il exagéré la vérité, par des inventions louangeuses en faveur de sa race et combien a-t-il caché de vrai, par rapport aux Roumains !

„Mais aussi plus tard, jusqu'au commencement du XV-e siècle, il continue de parler de districts roumains, de voïvodes roumains, comme ceux de Fagarash, de Maramuresh, du voïvode Lirtzioiu, de la justice roumaine, etc. etc., sans mentionner la famille roumaine des Corvin qui a même monté sur le trône de Hongrie.

„En 1437, l'état du peuple roumain était devenu insupportable; il se souleva contre les oppresseurs.

„C'est alors que s'allièrent les trois nations, les Magyars, les Szeklers, et les Saxons, pour exterminer les Roumains, ne reconnaissant plus ceux-ci comme nation.

„Les Roumains n'étaient pas reconnus comme nation; mais le peuple roumain existait, et il n'est pas devenu, malgré toute l'œuvre de magyarisation, un peuple magyar.

„En 1681, la diète de Hongrie abolit les statuts et les privilèges des Roumains comme préjudicieux au pays et à la couronne; même on a aboli également *ceux qui seraient donnés plus tard*, en les déclarant nuls.

„On abolit ainsi ce qui n'existait pas encore, afin de

„Se căsează și ceeace nu se știe dacă exista sau ba, ca nu cumva să rămână ceva dreptui în favoarea românilor.

„Maghiarii uciseră națiunea română ca națiune politică; după aceasta au început asasinarea ei ca națiune genetică, au început maghiarisarea.

„Maghiarii nu aveau nici o cultură, prin urmare pe această cale nu puteau absoarbe pe români; prin influența politică? dar în lipsa lor totală de o influență socială le era absolut imposibil să desnaționalizeze pe români; astfel ei aflară un alt expedient: religiunea.

„Maghiarii au început atacul altarului.

„In dieta din 1566 ei numeau pe români păgâni sau idololatri și blestemători de Dumnezeu.

„Dieta din 1577 conchide: Români cari vor părași legea grecească și vor asculta dogmele calvine în limba lor sunt în drept ași alege episcop, care însă are să depindă de episcopul calvin; or ungurii erau calvini și ast-fel episcopii români ca Ilie Forestu și Sava Brâncoveanu fură alungați din scaunele lor, pe cel din urmă închizându-l și supunându-l la bastonadă până și'a dat sufletul.

„La începutul secolului al XVII-lea făcură același lucru, de astădată nu prin calvinism, ci prin catolicism; o parte din biserica română s'a unit — de aci expresiunea conservată până astăzi de *uniți* — în patru puncte dogmatice cu Roma; episcopii cari s'au

ne pas laisser, même plus tard, quelques droits en faveur des Roumains.

„Les Magyars tuèrent la nation roumaine comme nation politique; après quoi ils commencèrent à l'assassiner comme nation génétique; puis ils commencèrent l'œuvre de magyarisation.

„Les Magyars n'avaient aucune culture; ils ne pouvaient par conséquent pas absorber les Roumains sur cette voie; par l'influence politique, mais, à défaut d'influence sociale, il leur était impossible de dénationaliser les Roumains; de sorte qu'ils recoururent à un autre expédient: la religion.

„Les Magyars ont commencé l'attaque de l'autel.

„Dans la diète de 1566, ils appelaient les Roumains des païens, ou des idolâtres, ou des blasphémateurs de Dieu.

„La diète de 1577 conclut: les Roumains qui répudieront la loi grecque et écouteront les dogmes calvins dans leur langue sont en droit de s'élire un évêque, qui cependant dépendra de l'évêque calviniste; or, les Hongrois étaient calvinistes et d'ailleurs les évêques roumains, comme Ilie Forestu et Sava Brancoveanu, furent délogés de leurs sièges; le dernier fut enfermé et soumis à la bastonnade jusqu'à ce qu'il ait rendu l'âme à Dieu.

„Au commencement du XVIIe siècle, les Magyars firent la même chose; cette fois non par le calvinisme, mais par le catholicisme; une partie de l'église roumaine *s'est unie*, — d'ici l'expression conservée jusqu'à ce jour de *unis*, — sur quatre points dogmatiques avec Rome; les évêques qui s'opposè-

opus, ca Clain și Maior, au fost alungați din scaunul lor.

„La 1744 românii cer perfecta egală îndreptățire și națiunii române, ca a patra națiune politică.

„Dieta le răspunde: drepturile celorlalte trei națiuni, Maghiari, Secuții și Sașii, nu se pot estinde și la plebeii români; nici ei, nici alți *venetici* nu se pot admite între națiuni.

„La 1784 eroul și martirul Horia proclamă cu sabia în mână ștergerea privilegiilor, ștergerea clasei nobilitare și egala îndreptățire a tuturilor.

„Maghiarii, în furia lor și cu temerea în sine de răsplata injuriilor seculare, sfărâmară pe roată pe Horia și pe soții săi, cugetând că prin această sfărâmare, au înmormântat aspirațiunile românilor.

„Dar îndeșert, căci nimic n'a fost în stare să sfărâme pe români.

„Incerările din urmă prin introducerea obligativității limbei maghiare, prin incorporarea și formarea unei mari Ungarii cu cetățeni unguri, au rămas tot așa de zadarnice: Românul a rămas Român.

„Dar—ne spune Teofil Frâncu—în anul 1848 când Maghiarii făcură revoluția în contra dinastiei și voiau să atragă naționalitățile de partea lor, ei au făcut legi electorale deosebite: una pentru Ungaria, alta pentru Transilvania.

„Maghiarii strigau libertate, egalitate, fraternitate;

rent, comme Clain et Maïor, furent bannis de leur siège

„En 1744, les Roumains réclament des droits en tous points égaux en faveur de la nation roumaine comme quatrième nation politique.

„La diète leur répond : les droits des trois autres nations, Magyars, Saxons et Szecklers, ne peuvent s'étendre aussi à la plèbe roumaine ; ni eux, ni d'autres *vénetiques*, ne peuvent être admis parmi les nations.

„En 1784, le héros et martyr Horia proclame, le sabre en main, la radiation des privilèges, l'abolition des titres nobiliaires et l'égalité des droits pour tous.

„Les Magyars, dans leur furie et dans la crainte de payer les injures séculaires, mutilèrent sur la roue les corps de Horia et de ses compagnons, en pensant qu'ainsi ils avaient enterré les aspirations des Roumains.

„Mais cela fut en vain, car rien n'a été en état d'anéantir les Roumains.

„Les derniers essais tentés par l'introduction de l'obligativité de la langue hongroise, par l'incorporation et la formation d'une grande Hongrie avec des citoyens hongrois, sont restés tout aussi vains. Le Roumain est resté Roumain.

„Mais — nous dit Théophile Francou — même en 1848, lorsque les Magyars firent la révolution contre la dynastie et voulaient attirer les nationalités de leur part, ils firent des lois électorales différentes ; l'une pour la Hongrie, l'autre pour la Transylvanie.

în fapt însă pentru a-și păstra supremația, susținură dreptul de alegere pentru nobilime, astfel în cât nobilul (nemeșember), de la cerșetorul după stradă până la magnat, rămase investit cu dreptul electoral numai în baza nașterii. Mai mult, legea electorală din Transilvania art. 2 din 1848 la § 4 spune că chiar și acei nobili cari dela 1791 încoace ar fi fost restrânși în exercițiul acestui drept, de aci încolo, aceste restricțiuni vor înceta.

„Camera din Pesta până în ziua de azi este compusă pe baza legilor electorale fondate din 1848.

„Prin urmare dacă a existat libertate, egalitate, frațietate în timpul sclăviei, există și astăzi.

„Iată rezultatele matematice ale acestei legi :

„In Transilvania sunt 121.415 alegători ; din aceștia, alegători cu cens 40.519 iar restul dublu, adică 80.896 sunt alegători în baza prerogativei nobilitare.

„In Ungaria sunt 680.617 alegători cu cens și alegători nobili 88.025.

„Pentru ce această colosală diproporțiune ? Pentru că Românii cari formează în Transilvania marea majoritate să nu ajungă la drepturi politice fiind copleșiți de așa numiții *Nemeși unguri*.

Este interesantă întâmplarea unui Român, care făcea o călătorie prin ținuturile nemeșilor unguri din Transilvania, și prin care se ilustrează bine cine formează grosul acestor nemeși.

„Les Magyars criaient liberté, égalité, fraternité : mais de fait, pour conserver leur suprématie, ils soutinrent le droit d'élection pour la noblesse, de sorte que le noble (*nemesember*), depuis le mendiant de la rue jusqu'au magnat, resta investi du droit électoral, uniquement sur la base de sa naissance. Bien plus, la loi électorale de Transylvanie stipule à l'art. 2 de 1848 § 4 que, même pour les nobles qui depuis 1791 auraient été restreints dans l'exercice de ce droit, ces restrictions cessaient dorénavant.

„La chambre de Pest est composée jusqu'à ce jour sur la base des lois électorales fondées en 1848.

„Par conséquent si la liberté, l'égalité et la fraternité ont existé pendant l'époque de l'esclavage, elles existent aussi aujourd'hui.

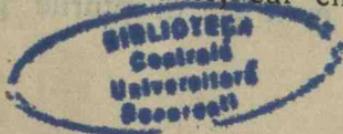
„Voici quels sont les résultats mathématiques de cette loi :

„En Transylvanie il y a 121.415 électeurs; sur ce nombre il y a 40.519 électeurs pourvus du cens et le reste, le double, c'est-à-dire 80.896, sont électeurs sur la base de la prérogative nobiliaire.

„En Hongrie, il y a 680.617 électeurs pourvus du cens et 88.025 électeurs nobles.

„Pourquoi cette colossale disproportion? Pour que les Roumains, qui forment en Transylvanie la grande majorité, n'arrivent pas à obtenir les droits politiques, étant écrasés par les nobles hongrois.

L'aventure arrivée à un Roumain qui faisait un voyage dans les contrées des nobles hongrois de Transylvanie est intéressante, car elle nous montre

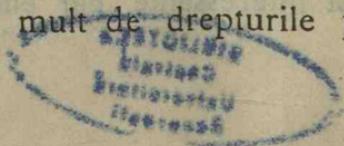
Inchiriind o trăsură, spre a-l duce în diferite sate, pe drum se luă la ceartă cu vizitiul, (*cocișul*), care se oprea la fiecare cârciumă să-și bea palinca (rachiu). Cocișul deveni insolent; românul nu știa bine ungurește și răspunse cu o lovitură; cocișul văzând că are a face cu un om mai tare decât el, bolborosi în ungurește, din cari românul nu deosibea decât cuvintele „*nemes ember vagyok*“ (sunt nobil); urmându-și calea întâlnește un român, care știa ungurește, și care le servi de tâlmaciu;— românul află că cocișul era nobil, adică nemeș, și ca toți nemeșii, se bucură de mari privilegii; or lovirea unui nemeș era un sacrilegiu și se pedepsea aspru. El consilie pe român să se împace cu cocișul, căci altfel va avea mari necazuri; prețul împăcării fu de doi fiorini și nemeșul își înfundă ciuda bătăiei primite în rachiul băut pe urma acelor doi zloți.

Iată cine copleșește cu votul, națiunea română!

„In anul 1874, zice Frâncu, maghiarii făcură o nouă lege electorală, dar această lege nu este decât o nouă și mai ageră înăsprire în contra Românilor.

„La 1872 un deputat maghiar combătând sufragiul universal zicea că el nu se poate introduce în Ungaria din motive politice sociale și naționale; el ar fi pentru supremația maghiară o armă cu două tăișuri.

„In noua lege electorală, locuitorii Transilvaniei se despoae și mai mult de drepturile politice; censul

clairement de quelle espèce d'individus est composée le gros de cette prétendue noblesse.

En engageant une voiture, pour se faire conduire dans plusieurs villages, et, chemin faisant, notre Roumain se prit de querelle avec le cocher, qui s'arrêtait à chaque cabaret pour boire de la palinca (shnik).

Le cocher devint insolent; le Roumain, ne connaissant pas le titre nobliaire du hongrois, lui répondit en le frappant de sa main; le cocher, voyant qu'il avait affaire à un homme plus fort que lui, baibutia en hongrois des paroles dont le Roumain ne distinguait que les mots « *nemes ember vagvok* » (je suis noble). En continuant sa route, il rencontra un Roumain, qui parlait le hongrois, et qui lui servit d'interprète. Le Roumain apprend alors que le cocher est noble, c'est-à-dire *nemes*, et que tous les nobles jouissent de grands privilèges; or, le coup porté à un noble constituait un sacrilège et était sévèrement puni. Il conseilla au Roumain de se reconcilier avec le cocher, car autrement il encourra de grands désagrèments; le prix de la reconciliation fut fixé à deux florins et le noble se consola de sa peine en buvant de la palinca (shnik) avec cet argent.

Tel est l'individu qui écrase de son vote la nation roumaine!

„En l'an 1874, dit Francou, les Magyars firent une nouvelle loi électorale, mais cette loi n'est qu'une nouvelle et plus grave oppression contre les Roumains.

„En 1872, un député magyar combattant le suffrage universel disait que ce suffrage ne peut être introduit en Hongrie pour des motifs politiques so-

s'a urcat dela 8 fl. și 40 cr. la 18 fl. și 48 cr. afară de darea personală; pe când în Ungaria s'au menținut favorurile de mai înainte și s'au adăos încă și altele noi.

„O altă modificare a legii este și cea următoare: In viitor dreptul de alegere nu se mai poate baza pe privilegiile dinainte de 1848, totuși acei cari au fost înscriși în listele electorale dietale dela 1848—1872 pe baza privilegiilor, în cât privește persoana lor, se lasă și de aci înainte în posesiunea dreptului electoral.

„Astfel pe deoparte acesta, pe de alta enormul cens pus pentru Transilvania vor face ca alegătorii censualiști să fie aproape nuli.

„Toate drepturile politice, toată influența în viața publică va rămâne în mâna clasei nobilitare, sau mai limpede în mâna proletarismului nobilitar; el nu poartă decât un minimum din sarcinile publice; majoritatea locuitorilor, cari au avere însă, nu ajung până la fabulosul cens, ei vor purta sarcinele, vor fi însă excluși dela drepturile politice ca și până la 1848, ei sunt pentru fericirea maghiarilor *misera plebs contribuens* de altă dată, sau *Români de astăzi*.

Iată cum scria Teofil Frâncu acum 30 de ani; și istoria este aceeași.

Iată de partea cui este șovinismul exagerat și de partea cui este vina greșalelor comise.

ciaux et nationaux ; il serait pour la suprématie magyar une arme à deux tranchants.

„D'après la nouvelle loi électorale, les habitants de Transylvanie sont dépouillés davantage encore de leurs droits politiques ; le cens est élevé de 8 florins 40 kreutzers à 18 fl. 48 kr., en dehors de l'impôt personnel, tandis qu'en Hongrie on a maintenu les faveurs d'auparavant et on en a ajouté encore de nouvelles.

„Une autre modification de la loi est la suivante :

„A l'avenir, le droit d'élection ne peut plus être basé sur les privilèges d'avant 1848 ; nonobstant ceux qui ont été inscrits dans les listes électorales de la diète de 1848 — 1872 sur la base des privilèges, en ce qui concerne leur personne, sont laissés aussi dorénavant en possession du droit électoral.

„Ainsi cela d'une part, et d'autre part l'énorme cens imposé pour la Transylvanie feront que le nombre des électeurs censitaires soient presque nuls.

„Tous les droits politiques et toute l'influence dans la vie publique restent dans les mains de la classe nobiliaire, ou plus clairement dans les mains du prolétariat nobiliaire ; celui-ci ne supporte qu'un minimum de charges publiques ; la majorité des habitants qui ont de la fortune, mais n'arrivent pas jusqu'au fabuleux cens, supporteront les charges ; ils seront cependant exclus des droits politiques comme jusqu'en 1848, ils sont pour le bonheur des Magyars la : *misera plebs contribuens* de jadis, ou les *Roumains d'aujourd'hui*.

C'est ainsi qu'écrivait Théophile Francou il y a trente ans ; et l'histoire est la même.

Dar Ungurii se înșală; ei își creiază inimizții în zadar, fără a și ajunge scopul.

Românii sunt o rasă superioară și nu mijloacele vehemente, mijloacele lor de desnaționalizare ne vor putea îndulci vre-o dată relațiunile.

Nici mijloacele religioase și nici cele nobilitare nu și-au ajuns scopul; uniții, au rămas români iar înobilitii, adică nemeșii olahi cari au fost prostiți prin particula „de“ ce și-o pun înaintea numelui lor românesc, au pierdut orice considerație în fața consăngenilor, fără a profita Ungurilor, preferând un orgoliu unguresc mândriei străbune de „*civis romanus sum*“.

Nu există mijloace de a desnaționaliza o rasă superioară; această muncă de Sisip este zadarnică, iar peatra care de sute de ani o aruncă Ungurii, fără succes, se poate rostogoli într-o zi peste ei.

Este inadmisibil ca o rasă a cărei origină se perde în fundul Asiei, o rasă venită în Europa de o mie de ani, nenumărând decât 4—5 milioane de reprezentanți adevărați, să desnaționalizeze, în centrul Europei, o rasă latină, o rasă care în diferitele țări ce i-au aparținut, vorbește aceeași limbă, simte în acelaș mod, își păstrează legăturile străbune și numără peste două-spre-zece milioane de suflete.

Ar fi o rătăcire să presupuie cineva posibilitatea unei asemenea eventualități; lupta ce o dau Ungurii este zadarnică.

Voilà de quel côté est le chauvinisme exagéré et de quel côté est la cause des fautes commises.

Mais les Hongrois se trompent ; ils se créent des inimitiés en vain, sans atteindre leur but.

Les Roumains sont une race latine supérieure et ce n'est pas les moyens violents, les moyens de dénationalisation employé par les Hongrois qui pourront jamais adoucir les relations.

Ni les moyens religieux, ni les moyens nobiliaires n'ont pas atteint leur but.

Les *unis* sont restés Roumains, — *les ennoblis*, c'est-à-dire les *nemeschs roumains*, — des Roumains —, qui ont tiré une sotte vanité de la particule „de“ mise devant leur nom roumain, en préférant de cette manière l'orgueil hongrois à la fierté ancestrale „*civis romanus sum*“ —, ont perdu toute considération aux yeux de leurs congénères sans que rien ne profite aux Hongrois.

Il n'existe pas de moyens de dénationaliser une race supérieure ; ce travail de Sisipe est vain, et la pierre que depuis des centaines d'années jette les Hongrois, sans succès, peut rouler un jour sur eux.

Il est inadmissible qu'une race dont l'origine se perd au fond de l'Asie, une race venue en Europe depuis mille ans, ne comptant que 4 à 5 millions de vrais représentants, arrive à dénationaliser, au centre de l'Europe, une race latine, une race qui dans les divers pays qui lui ont appartenu parle la même langue, sent de la même manière, conserve ses liens ancestraux et compte plus de douze millions d'âmes.

Ce serait divaguer que de supposer la possibilité

D. Matlecovitz numește aceste lupte, greșeli și de o parte și de cealaltă parte, adică un fel de griefuri reciproce; cel care caută se te asasineze comite o greșală, și tu care cauți să te aperi comiți altă greșală.

Dar spune d-l Matlecovitz, ar fi greșit ca cineva să susție că toate dispozițiunile de natură economică cari s'au luat fie în România, fie în Ungaria (și aici o desparte de Austria) fie în Austria, ar fi fost inspirate, în primul rând, de acea antipatie politică provocată de agitațiunile naționalităților.

Oamenii de stat ai monarhiei Austro-Ungare, fie ei de origină ungară, fie ei austriaci, își dau bine seama că, din punctul de vedere politic, Regatul României este un vecin de care trebuie să se ție seamă, și că, pentru aceasta, șovinismul, *exagerat poate peste măsură*, nu poate avea nici-o influență asupra rezoluțiunilor lor.

* * *

D. Matlecovitz ne mai spune să nu uităm că am fost o țară sub suzeranitatea Turciei și că, un ministru ungar, Andrasy, a fost cel dintâiu care a *catadicsit*, în contra Turciei, să trateze direct cu noi, încheiind tratatul de comerț dela 1875. Și exclamă:

„România uită complect, că fundamentul întregii sale politice comerciale externe, se bazează pe tra-

d'une pareille éventualité; la lutte que livrent les Hongrois est vaine.

M. de Matlecovitz nomme ces luttes des fautes de part et d'autre, c'est-à-dire une sorte de griefs réciproques; celui qui cherche à vous assassiner commet une faute, et toi qui cherches à te défendre tu en commets une autre.

Mais M. de Matlecovitz dit que ce serait une faute que de soutenir que toutes les dispositions de nature économique qui ont été prises soit en Roumanie, soit en Hongrie, (et ici encore il la sépare de l'Autriche), soit en Autriche, auraient été inspirées en premier lieu par cette antipathie politique provoquée par les agitations des nationalistes.

Les hommes d'état de la monarchie austro-hongroise, fussent-ils d'origine hongroise, fussent-ils Autrichiens, comprennent parfaitement bien, qu'au point de vue politique, le Royaume de Roumanie est un voisin dont il faut tenir compte et que, pour cela, le chauvinisme, *exagéré peut-être outre mesure*, ne peut avoir aucune influence sur leurs résolutions.

* * *

M. de Matlecovitz nous dit encore que nous oublions que notre pays a été sous la suzeraineté de la Turquie et qu'un ministre hongrois, Andrasy, a été le premier qui a daigné, contre la Turquie, traiter directement avec nous, en concluant le traité de commerce de 1875. Et il s'exclame :

„La Roumanie oublie complètement que le fondement de son entière politique commerciale exté-

tatul vamal încheiat la 1875 cu Monarchia Austro-Ungară.

D. Matlecovitz ne aduce aminte de suzeranitatea Turciei și de recunoștința ce România trebuie să poarte contelui Andrasy, care ungar fiind, a nescotit drepturile turcilor asupra noastră, încheind direct cu noi tratatul vamal dela 1875.

Este adevărat că am fost sub sperietura care se numea Suzeranitatea Turciei, a cărei eficacitate a constat mai mult în vorbă, decât în fapt; dar „și de această vorbă goală“ nu contele Andrasy, ci sângele românesc, generos vărsat la Plevna pentru România și pentru alții, sângele și bravura românească ne-a scăpat; și pe acest sânge vărsat se bazează astăzi politica noastră națională și comercială.

D. Matlecovitz ne aduce aminte de o pagină dureroasă din istoria noastră, invocând suzeranitatea Turciei.

Era bine să o fi lăsat îngropată, pentru că dacă este vorba să răsfoim nițel istoria, apoi nici Ungaria nu trebuie să uite zilele ei de nenorocire. Ele au fost teribile, au fost amarnice și a trebuit mult sânge vărsat, multe victorii mari câștigate, nu de Unguri ci de streini, spre a'i scăpa, nu de suzeranitatea ci de dominațiunea, de jugul turcesc. Acel jug care, — or și cât ar fi de înrudiți Ungurii cu Turcii, după marele voiajor ungar Vambery și după cercetările sale, — Un-

rieure se base sur le traité douanier conclu en 1875 avec la monarchie austro-hongroise“.

M. de Matlecovitz nous rappelle la suzeraineté de la Turquie et la reconnaissance que la Roumanie doit porter au comte Andrasy qui, quoique Hongrois, a méconnu les droits des Turcs sur nous, en signant directement avec nous le traité douanier de 1875.

Il est vrai que nous avons été sous l'épouvantail qui s'appelait la suzeraineté de la Turquie, dont l'efficacité a consisté plutôt en paroles qu'en actions; mais „aussi de ce mot vide“ ce n'est pas le comte Andrasy, mais le sang roumain, généreusement versé à Plevna pour la Roumanie et pour les autres, le sang et la bravoure roumaine qui nous ont sauvé; et c'est sur ce sang versé que se base aujourd'hui notre politique nationale et commerciale.

M. Matlecovitz nous remémore une page douloureuse de notre histoire, en invoquant la suzeraineté de la Turquie.

C'eût été bien de la laisser enterrée, parce que s'il s'agit de feuilleter un peu l'histoire, la Hongrie, non plus, ne doit pas oublier ses jours de malheur.

Ces jours-là ont été terribles et amères, il a fallu verser beaucoup de sang, remporter beaucoup de victoires, non par les Hongrois, mais par les étrangers, pour la sauver non pas de la suzeraineté mais de la domination et du joug turc. Ce joug qui — quelque apparentés que fussent les Hongrois avec les Turcs, selon le grand voyageur hongrois Vambery, et d'après ses recherches, — les Hongrois appartiennent à la nationalité de la branche turque — d'a-

gurii aparțin ca naționalitate ramurei turce — după Balassa, ei vorbesc o limbă care conține anumite sunete mongole cam barbare,—cu toată această zisă fraternitate de neam, dar jugul turcesc a fost grozav și trebuie să fie de o vecinică și dureroasă amintire pentru Unguri.

* * *

Iată ce ne spune istoria despre Unguri :

În anul 894 apare în Europa Arpad, cu hordele sale sălbatice de maghiari păgâni, venind din fundul Asiei și tabără în Panonia, în Dacia.

Ștefan cel sfânt, fiul lui Geza cel de-al treilea succesori al lui Arpad, a fost cel dintâi rege creștin al Ungurilor ; recunoscut de Papa Silvestru II-lea, ca rege apostolic; el a primit ca dar dela acest Papă o coroană ; de aci numele de coroana sfântului Ștefan.

La 1038 muri sfântul Ștefan. Ungurii avură nenumărate dificultăți spre a-și susține supremația dar, fără succes. După teribila invasiune mongolă din 1241 coroana ungară trecu la casa de Anjou, apoi la casa de Luxemburg, apoi pentru prima oară la casa austriacă și apoi la glorioasa familie a lui Corvin Huniade, Ioan Huniade și Matei Corvin, cei mai mari principii ce-au avut Ungurii.

Dupe aceasta urmează decăderea Ungariei cu pași repezi. Ungurii singuri au proverbul „*cu Matei a murit dreptatea în țara ungurească*“, sub Iagelonii ur-

près Balassa, ils parlent une langue qui contient certains sons mongoles, en quelque sorte barbares, — malgré cette soi disante fraternité de race, le joug turc a été terrible et il doit constituer un éternel et douloureux souvenir pour les Hongrois.

* * *

Voici ce que nous dit l'histoire sur les Hongrois :

En 894, apparaît en Europe Arpad avec ses hordes sauvages de Magyars païens venant du fond de l'Asie, et il campa à Panonie, en Dacie.

Etienne-le-Saint, fils de Geza, le troisième successeur d'Arpad, a été le premier roi chrétien des Hongrois ; reconnu par le pape Sylvestre II comme roi apostolique, il reçut comme présent de ce pape une couronne ; d'où le nom de couronne de St. Etienne.

En 1038, mourut Saint Etienne. Les Hongrois eurent de nombreuses difficultés pour soutenir leur suprématie, mais sans succès. Après la terrible invasion mongole de 1241, la couronne hongroise passa à la maison d'Anjou, puis à la maison de Luxembourg, puis pour la première fois à la maison d'Autriche, et enfin à la glorieuse famille de Corvin Huniade, Jean Huniade et Mathias Corvin, les plus grands princes qu'aient eus les Hongrois.

A cela succède la décadence à pas rapides de la Hongrie. Les Hongrois seuls ont le proverbe „avec Mathias est morte la justice en Hongrie“. Sous les Jagelons successeurs de Vladislav II et Louis II, se perdent la Hongrie et la nation hongroise.

mași, Vladislav II și Ludvic II-lea să perde Ungaria și națiunea Ungară.

La 1521 Sultanul Soliman cucerii Semlinul, și apoi Belgradul; la 1526 Petruvaradinul, iar în același an (29 August) după o scurtă luptă numai de două ore, Sultanul Soliman sfărâma națiunea ungară în lupta dela Mohacs; după două ore de luptă, din armata ungară nu a mai rămas nici urmă, cea mai mare parte a armatei împreună cu regele lor Ludovic II, într-o fugă nebună, se înecară în mocirla din mlaștinele Mohaciului, acolo își găsiră sfârșitul.

La 25 August 1529 Soliman cucerii Budapesta; Ioan Zapolya, voivodul Transilvaniei, trebui să ceară protecțiune lui Soliman și să devină vasal și tributar Turcilor.

Ungaria încetase de mult de a mai fi un stat de sine stătător; ea aparținea casei Austriei, rând pe rând, împărații Austriei, au luptat pentru a scăpa Ungaria de pașalâcul turcesc.

Norocul a fost defavorabil. Împăratul Rudolf fu silit a încheia în anul 1611 Noembrie 11, pacea dela Zsitva-Toroc, prin care confirma Turcilor fortărețele câștigate, între cari și Granul, și le mai plătea și o sumă foarte însemnată de bani. Urmașul împăratului Rudolf, împăratul Ferdinand al II-lea încheiă la 1627 un nou tratat cu Turcii, dar tot pe baza umilirilor rezultate din pacea dela Zsitva-Torok. Numai dela anul

En 1521, le sultan Soliman conquiert Semlin, puis Belgrade, en 1526 Peter-Varadin, et la même année (29 août), après une courte lutte, qui ne dura que deux heures, le sultan Soliman anéantit l'armée et la nation hongroise dans le combat de Mohacs; après deux heures de lutte il ne restait plus aucune trace de l'armée hongroise, la plus grande partie de cette armée avec le roi Louis II s'étant, dans une fuite folle, noyés dans la fange du marécage de Mohacs.

Le 25 août 1529, Soliman conquiert Budapest: Ioan Zapolya, voïvode de Transylvanie, dut implorer la protection de Soliman et devenir vassal et tributaire des Turcs.

La Hongrie avait cessé depuis longtemps d'être un état indépendant, elle appartenait à la maison d'Autriche, et tour à tour les empereurs d'Autriche ont combattu pour sauver la Hongrie du pachalik turc.

La fortune a été défavorable. L'empereur Rodolphe fut obligé de conclure le 11 novembre 1611 la paix de Zsitva-Toroc, en vertu de laquelle il confirmait aux Turcs les forteresses conquises, parmi lesquelles se trouvait aussi Gran, et il leur payait encore une somme considérable d'argent. Le successeur de l'empereur Rodolphe, l'empereur Ferdinand, conclut en 1627 un nouveau traité avec les Turcs, mais toujours sur la base des humiliations résultant de la paix de Zsitva-Torok. Ce n'est que depuis 1683, sous le règne de l'empereur Leopold I, que le sort de la Hongrie a changé.

1683 sub domnia împăratului Leopold I-ii soartea Ungariei se schimbă.

Sultanul Mahomed IV-lea trimise pe marele vizir Kara Mustapha în fruntea a 200.000 turci să ia Viena.

Curajul contelui Rüdiger de Starhemberg, apărătorul Vienei, nu ar fi putut scăpa oraşul, dacă nu s'ar fi văzut într'o bună dimineaţă de pe vârful turului bisericei sf. Ştefan, cete de călăreţi înaripaţi făcându-şi apariţia pe culmea dealului Kahleberg. Era Sobieski regele Polonilor cu călăreţii săi, el venise în ajutorul Vienei; el şi cu Ducele Carol de Lorena bătură pe Kara Mustapha şi salvară Viena.

Numai la 1686, adică după 145 de ani de *robie turcească*, Habsburgii recuceriră *paşalâcul turcesc*, — *Budapesta*.

Dar focul şi sabia turcească a continuat în Ungaria, până când la anul 1697 Septembrie 11 nobilul cavaler şi printz Eugen de Savoia, bătă armata turcească în bătălia de la Zenta, şi forţă ast-fel pe turci să încheie pacea dela Karlovits, la 26 Ianuarie 1698; *prin această pace Turcia ceda Austriei Transilvania întreagă şi toate ţările dintre Tisa şi Dunăre.*

Spre a scăpa şi celelalte părţi din ghiarele Turcilor, a trebuit ca tot printul Eugen, printr'o hotărâre eroică, să atace pe Turci în noaptea de la 5 August 1716, cu o armată care nu era nici pe jumătate cât a Turcilor, şi în contra ordinelor sfatului de

Le sultan Mahomet IV envoya le grand vizir Cara Moustafa à la tête de 200.000 Turcs s'emparer de Vienne.

Le courage du comte Rüdiger de Starhemberg, défenseur de Vienne, n'aurait pu sauver la ville, si l'on n'avait pas vu un beau matin, du haut de la tour de l'église St. Etienne, des bandes de cavaliers ailés faisant leur apparition sur le faite de la colline de Kahleberg. C'était Sobieski avec ses cavaliers ; il accourait au secours de Vienne ; lui et le duc Charles de Lorraine vainquirent Kara Moustapha et sauvèrent Vienne.

Ce n'est qu'en 1686, c'est-à-dire après 145 ans d'esclavage turque, que les Habsbourg reconquirent le *pachalik turc*, *Budapest*.

Mais le feu et le sabre turc, ont continué à se faire sentir en Hongrie jusqu'au jour où, le 11 septembre 1697, le noble cavalier prince Eugène de Savoie anéantit l'armée turque dans le combat de Zante et força ainsi les Turcs à conclure la paix de Karlovits le 26 janvier 1698. *Par cette paix la Turquie céda à l'Autriche la Transylvanie entière et tous les pays situés entre Tisa et le Danube.*

Pour sauver aussi les autres territoires des griffes des Turcs, il a fallu que toujours le prince Eugène, par une décision héroïque, attaquât les Turcs pendant la nuit du 5 août 1716 avec une armée qui n'était même pas la moitié de l'armée turque, et contre les ordres du conseil de guerre de Vienne (*Kriegsrath*) ; et il les écrasa dans un combat de cinq heures à Petruvaradin, après quoi capitula

războiu dela Viena (*Kriegsrath*); el îi sfărâcă într'o luptă de cinci ore la Petruvaradin, după care capitulă Timișoara; un an în urmă, la 16 August 1717, tot prințul Eugen atacă fortăreața Belgrad, în cari Turcii dispuneau de forțe de trei ori mai numeroase, și după o luptă de două zile luă și Belgradul și forță pe Turci să încheie pacea dela Pasarovitz la 21 Iunie 1718.

Numai astfel se termină cu jugul, cu dominațiunea, nu cu suzeranitatea turcească în Ungaria.

Conclusia ce putem trage din această scurtă amintire istorică este că, recunoștința care trebuie să o poarte Ungurii Austriei și Casei Habsburge este incomparabilă și de o altă natură, față de recunoștința României pretinsă de D-l Matlecovitz, pentru oneroasa convenție comercială, obținută prin diplomația contelui Gyula Andrasy; ea a adus Ungariei sute de milioane și ne-a făcut pe noi, un deceniu, tributarii economici ai Ungurilor.

Dar d. Matlecovitz, invocând în susținerea cauzei sale suzeranitatea Turciei, ne mai aduce aminte și de Regele României.

„Toate agitațiunile naționaliștilor, zice d-sa voind să înțeleagă — tot sentimentul nostru național — nu vor fi capabile a'L face, pe Regele României, să ducă o politică ostilă Ungariei“.

Timisoara. Un an après, le 16 août 1717, toujours le prince Eugène attaqua la forteresse de Belgrade où les Turcs disposaient de forces trois fois plus nombreuses, et après une lutte de deux jours il s'empara aussi de Belgrade et força les Turcs à conclure la paix de Pasarovitz, le 21 juin 1718.

Ce n'est qu'ainsi que se termine le joug, la domination, mais non pas la suzeraineté turque en Hongrie.

La conclusion que nous pouvons tirer de ce court souvenir historique est que la reconnaissance que doivent porter les Hongrois à l'Autriche et à la maison des Habsbourg est incomparable et d'une autre nature, en comparaison de la reconnaissance de la Roumanie, prétendue par M. de Matlecovitz, pour l'onéreuse convention commerciale obtenue par la diplomatie du comte Gyula Andrasy; cette convention a apporté à la Hongrie des centaines de millions et nous a rendu nous autres, pendant dix ans, les tributaires économiques des Hongrois,

Mais M. de Matlecovitz, en invoquant, pour soutenir sa cause, la suzeraineté de la Turquie, nous rappelle aussi le Roi de Roumanie.

„Toutes les agitations des nationalistes, dit-il, en voulant par là entendre notre sentiment national, ne seront pas capables de lui faire faire (au roi de Roumanie) une politique hostile à la Hongrie“.

Je répondrai brièvement.

D'abord M. de Matlecovitz doit savoir une chose :

C'est que le Roi Carol de Roumanie s'est identifié avec le sentiment national, ses aspirations doi-

Voi răspunde scurt.

D. Matlecovitz să știe un lucru:

Regele Carol al României, s'a identificat cu sentimentul național, aspirațiunile sale trebuie să atingă culmea aspirațiunilor noastre naționale.

România nu este a Regelui, ci Regele este al României; propozițiunea d-lui Matlecovitz trebuie deci întoarsă.

* * *

D-l Matlecovitz spune, că este lucru straniu ca România să fi căutat să închee tratate de comerț cu țări îndepărtate de ea, și, în prima linie, cu Germania, pe cât timp trebuia să facă aceasta mai întâi cu vecinul său cel mai apropiat, cu care este în imediată legătură, atât prin diferite căi de comunicație ca șosele, căi ferate, cum și prin Dunăre.

Acest lucru îl găsește d-sa cu atât mai straniu, cu cât ideile ostile, cari au condus întâi la războiul vamal și apoi la clauza națiunii celei mai favorizate, aceste idei ostile Ungariei, au luat naștere și s'au dezvoltat chiar în perioada dela 1875 — 1886 adică în timpul convențiunii.

Dar când voește oare d-l Matlecovitz să cunoști pe cineva mai bine dacă nu atunci când ești în legături mai apropiate cu dânsul, când ai o afacere, un contract și vezi cum o conduce și cum se ține de angajament ?

vent atteindre le comble de nos aspirations nationales.

La Roumanie n'appartient pas au Roi, mais le Roi est à la Roumanie; la proposition de M. de Matlecovitz doit donc être renversée.

* * *

M. de Matlecovitz dit que c'est une chose étrange que la Roumanie ait cherché à conclure des traités de commerce avec des pays éloignés d'elle, et, en premier lieu avec l'Allemagne, alors qu'elle devait faire cela d'abord avec son voisin le plus rapproché, avec lequel il est en rapport immédiat tant par diverses voies de communication, comme chaussées et chemins de fer, que par le Danube.

M. de Matlecovitz trouve cela d'autant plus étrange que les idées hostiles, qui ont mené d'abord à la guerre douanière, puis à la clause de la nation la plus favorisée, idées hostiles à la Hongrie, ont pris naissance, et se sont développées même dans la période de 1875 à 1886, c'est-à-dire pendant la convention.

Mais quand voulez vous M. de Matlecovitz, connaître mieux quelqu'un si ce n'est alors que vous êtes en relation plus intime avec lui, quand vous avez une affaire, un contrat, et que vous voyez comment ce quelqu'un se conduit et tient ses engagements?

C'est là la pierre de touche; ce n'est qu'après cette triste expérience qu'ont pu naître et se fortifier en-

Aceasta este peatra de încercare ; numai în urma acestei triste experiențe, s'a putut nasce și întări și mai mult ideile ostile din cari a rezultat rezboiul vamal.

Și atât este de adevărat că experiența dela 1875—1886 ne-a fost numai nouă dezastroasă, în cât însuși autorul o mărturisește, dându-i însă o altă interpretare, decât cea reală.

Iată ce spune d-sa :

„O simplă enumerațiune a evenimentelor economice din acea epocă, confirmă, *este adevărat*, spectatorului superficial credința că în timpul duratei acestui tractat, Monarchia Austro-Ungară ar fi lesat serios principalele interese economice ale României“.

„Astfel la 1879 Ungaria a înființat la Steinbruch o carantină pentru porcii cari veneau din România, ei erau opriți aici 6 zile pentru a fi supuși unui examen veterinar *riguros*, ceea ce a făcut să scadă considerabil prețul porcilor importați din România.

„Doi ani în urmă“ spune d-l Matlecovitz „importațiunea animalelor cornute și rumegetoare de proveniență română a fost cu desăvârșire interzisă, ceea ce a dat o lovitură simțitoare uneia din principalele producțiuni a cultivatorilor agricoli români.

Dar mai mult : d-l Matlecovitz ne mai confirmă că agricultorii unguri se ridicară serios în contra intrării libere a cerealelor române — notați bine

core davantage les idées hostiles d'où a surgi la guerre donanière.

Et c'est si vrai que l'expérience de 1875—1886 n'a été désastreuse que pour nous, que l'auteur lui-même l'avoue, mais en lui donnant une autre interprétation que la réelle.

Voici ce qu'il dit :

„Une simple énumération des événements économiques de cette époque confirme, *il est vrai*, au spectateur superficiel la croyance que, pendant la durée de ce traité, la monarchie austro-hongroise aurait sérieusement lésé les principaux intérêts économiques de la Roumanie“.

„Ainsi, en 1879, la Hongrie a installé à Steinbruch une quarantaine pour les porcs venant de Roumanie; ceux-ci étaient retenus là six jours pour être soumis à un examen vétérinaire *rigoureux*, ce qui a fait tomber considérablement le prix des porcs importés de Roumanie.

„Deux ans après“, dit M. de Matlecovitz, „l'importation des bêtes à cornes et des ruminants de provenance roumaine a été complètement interdite, ce qui a porté un coup sensible à l'une des principales productions des cultivateurs agricoles roumains“.

Mais bien plus: M. de Matlecovitz nous confirme encore que les agriculteurs hongrois se sculevèrent sérieusement contre la libre entrée des céréales roumaines, — notez bien, non seulement de leur entrée en Hongrie, mais aussi en Autriche, où les Hongrois étaient devenus les maîtres.

nu numai a intrării lor în Ungaria ci și în Austria unde Ungurii devenise stăpâni.

„România“ urmează d-l Matlecovitz „nu putea vedea în aceste dispozițiuni altceva decât o *atingere gravă, voită și conștientă* a situațiunei sale economice, atingere care o atribuia direct sentimentelor ostile a Ungurilor față de Români“.

Totuși, d-l Matlecovitz cu toată evidența acestei expunerii, zice că este greșită, și că toate aceste dispozițiuni, luate de Ungaria contra României, nu au fost de cât consecința naturală a unei apărări economice legitime din partea Austro-Ungariei și în același timp, consecința schimbării ideilor economice dominante.

Dar să vorbim serios; căci eu nu cred că D. Matlecovitz gândește cum scrie și că prin urmare d-lui și-ar trata afacerile sale personale în așa mod.

Apoi un tractat, o convențiune, un contract, un angajament, se face între oameni cinstiți, ca el să fie respectat, să fie ținut și de-o parte și de alta

Nu este admisibil, că cinstea unei persoane, cinstea unui Stat să meargă cu respectare și nerespectarea semnăturei sale, după schimbarea ideilor de azi pe mâine. Ce ar însemna aceasta?

Inchei un contract pentru termenul de 10 ani; trebuie semnătura respectată numai în doi, trei ani cât îți convine? Ce încredere poate avea cine-va, într'un

„La Roumanie“—continue M. de Matlecovitz—„ne pouvait pas voir dans ces dispositions autre chose qu'une *grave atteinte, voulue et consciente*, de sa situation économique, atteinte qu'elle attribuait directement aux sentiments hostiles des Hongrois à l'égard des Roumains“.

Toutefois, M. de Matlecovitz, malgré toute l'évidence de cet exposé, dit que le raisonnement est défectueux, et que toutes ces dispositions prises par la Hongrie contre la Roumanie n'ont été que la conséquence naturelle d'une défense économique légitime de la part de l'Autriche-Hongrie, et en même temps la conséquence du changement des idées économiques dominantes.

Mais parlons sérieusement ; car moi je ne crois pas que M. de Matlecovitz pense comme il écrit, ni que par conséquent il traiterait ses affaires personnelles de cette manière.

Un traité, une convention, un contrat, un engagement, tout cela se fait entre honnêtes gens, pour que les engagements pris soient respectés et tenus de part et d'autre.

Il n'est pas admissible que la probité d'une personne, ou la probité de l'État, aille de pair avec le respect et le mépris de sa signature, selon qu'on change d'idées du jour au lendemain. Que signifierait cela ?

Vous concluez un contrat pour un terme de dix ans, faut-il que votre signature soit respectée seulement deux ou trois ans, comme ça vous convient ? Quelle confiance peut avoir quelqu'un dans un par-

particular, necum într'un Stat, care după ce semnează un contract apoi, pretextând schimbarea ideilor, calcă unele din angajamente, și la urmă le calcă pe toate.

Frumos exemplu de cinste și corectitudine !

Dar în lucrarea mea, din anul 1904 care tratează subiecte din economia noastră politică, la capitolul în care arătăm comerțul României cu mărfurile numite Brașovenii, titlu sub care se înțelegea la noi mărfurile ce se importau din Brașov, Sibiu și alte orașe din Transilvania și Ungaria, arătăm și marea dezvoltare și enormul câștig ce aceste țări aveau de pe urma noastră.

Este adevărat că ne cumpăra materia brută, — dar ea era strict necesară pentru dezvoltarea industriei lor, și această materie ne-o cumpăra pe prețuri de batjocură și ne vindea apoi produsele fabricate din acele materii pe prețuri exorbitante, realizând câștiguri colosale și făcând să prospere țările lor numai grație acestor cauze, și ajunsesem la următoarea concluzie :

„Ce beneficiu imens rămânea lucrului și ce stare înfloritoare Brașovului și Transilvaniei ?

„Cu călcarea convențiunei din partea Ungariei cu reșoiul vamal ce a urmat, lucrurile s'au schimbat“.

„Centrul cel mare de comerț Brașovul, nu mai presintă astăzi aspectul activității de odinioară.

„Pe lângă că drumul de fer a stabilit o legătură

ticulier, moins encore dans un Etat qui, après avoir signé un contrat, prétextant qu'il a changé d'idées, viole quelques uns de ses engagements et puis les enfreint tous.

Bel exemple d'honnêteté et de correction ! Mais dans mon ouvrage de l'année 1904, qui traite des sujets de notre économie politique, au chapitre où je montrais que le commerce de la Roumanie avec les marchandises dénommées *Brasovenii*—titre sous lequel on entendait chez nous les marchandises qui s'importaient de Brashov (Kronstadt), de Sibiu (Hermenstadt) et d'autres villes de Transylvanie et de Hongrie—je montrais aussi le grand développement et le gain énorme que ces pays réalisaient par nous.

Il est vrai qu'on nous achetait la matière brute, mais elle était strictement nécessaire au développement de leur industrie, et cette matière, on nous l'achetait, à des prix ridicules, et puis on nous vendait les produits fabriqués de ces matières à des prix exorbitants, en réalisant des gains colossaux et en faisant prospérer la Hongrie, uniquement grâce à ces causes, et nous en étions arrivés à la conclusion suivante :

„Quel bénéfice immense restait-il à la fabrication et quel état florissant à la ville de Brasov et pour toute la Transylvanie ?

„En violant la convention et à la suite de la guerre douanière qui s'en suivit, les choses ont changé.

„Le grand centre de commerce, Brasov, ne présente plus aujourd'hui l'aspect de l'activité d'autrefois.

„Indépendamment du fait que le chemin de fer a établi un lien direct avec tout l'Occident, mais le

directă cu întregul occident, dar guvernul ungar considerând că convențiunea cu România trebuie să fie obligatorie numai pentru o parte, cea mai slabă, și negreșit cea mai onestă, iar pentru el nu, a căutat sub diferite pretexte, să împedice comerțul cu România.

„Ungurii au mers prea departe.

„In șovinismul lor, considerând că Ungaria, ca și România sunt țări agricole și-au zis: de ce nu s'ar furniza tot din Ungaria și materiile prime cari se aduceau din România?

„Urmând aceastei ordine de idei și sub pretextele cele mai ridicole, ba că este epizootie în țară, că lâna, peile, părul etc. sunt infectate, plantele floxerate și au luat cele mai strașnice măsuri, zise veterinare.

„Mocanii și negustorii români erau supuși la vexațiunile cele mai desgustătoare — așa știu Ungurii să-și manifesteze schimbarea ideilor vechi și apărarea noilor idei economice dominante — zile, săptămâni întregi, carele încărcate cu lâna așteptau la vămile de la Timeș, Șanț, Oituz, Turnu Roșu etc. pe medicul veterinar ungar care nu mai sosea.

„In acest timp, lâna — și ca lâna și celelalte mărfuri — expuse intemperiei se încingeau, se îngălbeneau și nenorocitul de mocan sau negustor era adus în sapă de lemn“.

Ca rezultat al acestor șicane și necinste în respectarea semnăturii puse, s'a declarat resboiul vamal.

gouvernement hongrois, considérant que la convention avec la Roumanie doit être obligatoire seulement pour une partie, la plus faible, et naturellement la plus honnête, et pour lui non, a cherché sous différents prétextes à empêcher le commerce avec la Roumanie.

„Les Hongrois sont allés trop loin.

„Dans leur chauvinisme, considérant que la Hongrie ainsi que la Roumanie sont des pays agricoles, ils se sont dits: pourquoi ne pas fournir tout du pays hongrois, même les matières premières qui s'apportaient de Roumanie?

„En suivant cet ordre d'idées et sous les prétextes les plus ridicules, ou que l'épizootie sévit en Roumanie, ou bien que la laine, les peaux, les poils, etc. sont infectés, que les plantes sont phylloxérées, ils ont pris les plus étranges mesures, dites vétérinaires.

„Les paysans et les négociants roumains étaient soumis aux vexations les plus dégoûtantes — c'est ainsi que les Hongrois savent manifester le changement des anciennes idées et défendre les idées économiques existantes —, des jours, des semaines entières, les chariots chargés de laine attendaient aux douanes de Times, Santz, Oituz, Turnou-Roshou, etc. le médecin-vétérinaire, qui n'arrivait plus.

„Pendant ce temps, la laine, et comme la laine les autres marchandises, exposées aux intempéries, s'abîmaient et jaunissaient, et le malheureux paysan ou le négociant était réduit à la misère“.

Comme résultat de ces chicanes et de ces impro-

România și-a respectat până în ultimul moment semnătura sa și s'a achitat cinstit de un asemenea angajament oneros, cu o putere, care ca și acum, cu Serbia, nu 'și respectă iscălitura.

Mocanii nu au pierdut, nici țara românească nu a pierdut.

Pământurile cari serveau la pășunat și cari se arendau pe prețuri de nimica, au devenit pământuri agricole, cu o bogăție nesecată, iar mocanii din păstorii de mai înainte au devenit agricultori astfel și țara și ei s'au îmbogățit, au câștigat.

Negustorii au lăsat mărfurile confecționate în Transilvania și Ungaria și le-au adus mai bune și mai ieftine din Germania, Anglita, Elveția etc.

Ungaria, grație pornirei pe care o desvolta ura și pasiunea și cari sunt orbirea inteligenței, a pierdut acest colosal debușeu.

Rolul ce-l avea România față de Austro-Ungaria era acela al unei provincii coloniale de la care se lua mult și nu i se da nimic.

Dar, cum celelalte State pentru a exploata provinciile lor coloniale aleargă peste nouă mări și nouă țări, aleargă în America, Africa, Asia, Australia, Polinesia etc. etc. Austro Ungaria își găsisse provincia sa colonială aproape de tot; căci rol de provincie colonială am avut noi față de Austro-Ungaria; rol de provincie colonială are Serbia față de ea încă

bités, en dépit du respect de la signature apposée, la guerre douanière a été déclarée.

La Roumanie a respecté jusqu'au dernier moment sa signature et elle s'est acquittée honnêtement d'un pareil engagement onéreux avec une nation qui, comme maintenant, avec la Serbie, ne fait pas honneur à sa signature.

Les paysans n'ont pas perdu, la Roumanie non plus.

Les terrains qui servaient au pâturage et s'affermiaient à des prix de rien, sont devenues des terres agricoles d'une richesse intarissable, et les paysans, de pâtres qu'ils étaient auparavant, sont devenus des agriculteurs, de sorte que le pays et eux se sont enrichis et ont prospéré.

Les négociants ont laissé les marchandises confectionnées en Transylvanie et en Hongrie et ils les ont fait venir de meilleure qualité et moins chères d'Allemagne, d'Angleterre, de Suisse, etc.

La Hongrie, grâce à l'emportement dicté par la haine et la passion qui ont obscurci son intelligence, a perdu cet immense débouché.

Le rôle qu'avait la Roumanie vis-à-vis de l'Autriche-Hongrie était celui d'une province coloniale d'où l'on prenait beaucoup et où l'on ne donnait rien.

Mais, comme les autres Etats, pour exploiter leurs provinces coloniales ont besoin de traverser neuf mers et neuf terres, et courent en Amérique, Afrique, Asie, Australie, Polinésie, etc., l'Autriche-Hongrie découvrit sa province coloniale tout près d'elle, car le rôle de province coloniale c'est nous qui l'avions

și astăzi, și emanciparea nu poate fi de cât foloșitoare și materialmente și moralmente.

Resboiul nostru vamal a fost o dureroasă lovitură dată Austro-Ungariei și consecințele durează și astăzi cu toată distanța celor 20 de ani trecuți; dureroasă este și lovitura pe care o încearcă acum din partea Bulgariei și Serbiei prin marele lor act economic și patriotic, *Uniunea Vamală*.

Durerea se resimte în svârcolirile și măsurile drastice și draconice pe care le ia Austro-Ungaria contra Serbiei. Înainte chiar de expirarea actualei convențiuni, granițele ungare au fost închise mărfurilor sârbești. Iată ce însemnează respectarea angajamentelor semnate, iată de ce se poate aplica și acum, ca acum 20 de ani, norma, că o convențiune cu Austro-Ungaria este obligatorie numai pentru o parte, — cea mai slabă și negreșit cea mai onestă.

Dar, sper, conștiința sârbească și mai cu seamă cea bulgară este deșteptată; răspunsurile date de Bulgaria Turciei și de Serbia Austro-Ungariei sunt de asemenea natură în cât nu mai încapе îndoială că era timpurilor de umilință și de bătae din picior a trecut.

Bulgaria și Serbia au făcut un act mare prin *Uniunea lor vamală*.

Numai Austria avea odinioară norocul, era să zic privilegiul, ca fără resbel, fără orori, fără sânge vărsat, să crească; de Austria se zicea: *Alii belum*

pour l'Autriche-Hongrie ; le rôle de province coloniale l'a encore aujourd'hui vis-à-vis d'elle la Serbie, et l'émancipation de cette dernière ne peut être qu'utile, matériellement et moralement.

Notre guerre douanière a été un cruel coup porté à l'Autriche-Hongrie, et ses conséquences durent encore aujourd'hui, malgré les vingt ans qui se sont écoulés depuis ; douloureux est aussi le coup dont elle est frappée par la Bulgarie et la Serbie, à la suite du grand acte économique et patriotique de l'union douanière.

La douleur se ressent dans les agitations et les mesures drastiques et draconiennes que prend l'Autriche-Hongrie contre la Serbie. Avant même l'expiration de la convention actuelle, les frontières hongroises ont été fermées aux marchandises serbes. Voilà bien ce que signifie de respecter les engagements signés, voici pourquoi on peut appliquer maintenant aussi, comme il y a vingt ans, la norme qu'une convention avec l'Autriche-Hongrie n'est obligatoire que pour une partie, la plus faible et nécessairement la plus honnête.

Mais j'espère que la conscience des Serbes, surtout celle des Bulgares, s'est réveillée ; les réponses données par la Bulgarie à la Turquie et par la Serbie à l'Autriche-Hongrie sont de telle nature qu'il n'est plus douteux que les temps d'humiliation et du bon plaisir aient passé.

La Bulgarie et la Serbie ont accompli un grand acte en signant leur *union douanière*.

Il n'y avait que l'Autriche qui naguère avait le

gerunt, tu felix Austria nube... prin însurătoare, prin zestre, prin moștenire, statele austriace s'au alipit și Austria a crescut.

Rezboaele de astăzi au toate un scop economic; politica colonială a condus la cele mai crâncene rezboaie; și un mare rezbel amenință chiar acum lumea civilizată tot pentru un avantaj economic colonial:

Diferendul germano-francez în Maroc.

Bulgaria și Serbia au făcut peste noapte, uniunea vamală, idealul unei măririi de teritoriu, fără vărsare de sânge și fără schimbări violente politice.

Ele sau cucerit reciproc pe marea cale pacinică a intereselor economice.

Iată că Serbia și Bulgaria, două țări diferite, din cari cea dintâi numărând 48.300 kilometri patrați și o populație de 2.500.000 locuitori, și cea de a doua cu populațiunea ei muncitoare, sârguitoare și care se mulțămesc cu puțin și în toate împrejurările, dar plină de dragoste și încredere pentru patria ei, având 95.700 kilometri patrați și 3.700.000 locuitori au format împreună o țară economică de 1.440.000 kilometri patrați și 6.200.000 locuitori.

O mai mare victorie pacinică, o mai mare idee economică nu se poate realiza.

Dela 1877 încoace Bulgaria a făcut minuni de progrese.

Oamenii lor de stat au sesizat bine interesele po-

bonheur, j'allais dire le privilège, de grandir sans guerre, sans horreurs, sans du sang versé. On disait de l'Autriche *Alii beluum gerunt, tu felix Austria nube*. Par des mariages, par des dots, par des héritages, les Etats autrichiens se sont accolés et l'Autriche a grandi.

Les guerres d'aujourd'hui ont toutes un but économique ; la politique coloniale a conduit aux guerres les plus acharnées, et une grande guerre menace maintenant le monde civilisé, toujours pour un avantage économique-colonial :

Le différend germano-français au Maroc.

La Bulgarie et la Serbie ont fait dans le silence l'union douanière, l'idéal d'un agrandissement de territoire, sans répandre de sang et sans échanger des violences politiques.

Ces deux Etats ont fait des conquêtes réciproques par la grande voie des ententes économiques.

Voici que la Serbie et la Bulgarie, deux Etats différents, dont le premier a 48.300 kilomètres carrés et une population de 2.500.000 habitants, et le second sa population travailleuse et tenace qui se contente de peu dans toutes les circonstances, mais pleine d'amour et de confiance en sa patrie, qui a 95.700 kilomètres carrés et 3.700.000 habitants, ont formé ensemble un pays économique de 1.440.000 kilomètres carrés avec 6.200.000 habitants.

Une plus grande victoire pacifique, une plus grande idée économique ne se peut réaliser.

Depuis 1877 jusqu'à nos jours, la Bulgarie a accompli de merveilleux progrès.

litice și interesele economice, ei au fost secondată de o bună administrațiune în sensul dorinței de mărire și de progresare a patriei lor.

Cine protestează astăzi mai mult în contra Serbiei, — căci Bulgaria a fost mai puțin și s'a lăsat să fie mai puțin molestată — cine? Austro-Ungaria.

Rezboiul vamal cu noi și-a avut consecințele sale; prin uniunea Sârbo-Bulgară planurile economice ale Austro-Ungariei în Serbia și în Peninsula Balcanică sunt zădărnice.

Așa numitul „Drang nach Osten“ și-a căpătat lovitura sa de grație.

După rezboiul dela 1866 și după încoronarea regelui Prusiei ca împărat al Germaniei, ideea cea mare, a pangermanismului, era ca Austria să devie un Stat oriental, iar părțile germane ale Austriei să se alipească la Germania.

Compensațiunea eventuală dată casei Habsburge, întemeiată în anul 1273 de Rudolf de Habsburg pentru provinciile ei germane alipite de Germania, ar fi fost, Peninsula Balcanică începând cu Bosnia și Hertzegovina, Serbia, etc.

Austria ar fi devenit aproape un stat Slav și punctul de reazăm al vechei dinastii Habsburge ar fi devenit din germano-ungar, slav.

Se poate că Ungurilor nu le ar fi convenit aceasta; se poate că orgoliul lor îi ducea să vadă și cu aceste

Ses hommes d'état ont bien compris les intérêts politiques et économiques, ils ont été secondés par une bonne administration, dans le sens du désir d'agrandir et de faire progresser leur patrie.

Qui proteste aujourd'hui davantage contre la Serbie, car la Bulgarie a été moins molestée et elle s'est laissée moins faire ; — qui ? l'Autriche-Hongrie.

La guerre douanière qu'elle a eue avec nous a eu ses conséquences ; par l'union serbo-bulgare, les plans économiques de l'Autriche Hongrie en Serbie et dans la Péninsule Balkanique sont anéantis.

Ainsi le dit „*Drang nach Osten*“ a reçu son coup de grâce.

Après la guerre de 1866 et le couronnement du roi de Prusse comme empereur d'Allemagne, la grande idée du pangermanisme était que l'Autriche devienne un Etat Oriental et que les parties germaniques de l'Autriche se joignent à l'Allemagne.

La compensation éventuelle donnée à la maison de Habsbourg, fondée en 1273 par Rodolphe de Habsbourg, pour les provinces allemandes collées à l'Allemagne, aurait été la Péninsule Balkanique, en commençant par la Bosnie, l'Hertzégovine la Serbie, etc.

L'Autriche serait devenue un Etat slave et le point d'appui de l'ancienne dynastie des Habsbourg serait devenu de germano-hongrois, slave.

Il se peut que cela n'eût pas convenu aux Hongrois ; il se peut que leur orgueil leur fasse voir agrandie avec ces pays la couronne de Saint-Etienne ; en tout cas, ils préparaient leur voie pour le dé-

țări, mărită coroana Sfântului Ștefan ; în orice caz, ei își preparau calea spre dezvoltare, spre dominațiunea economică a acestor țări, în sens unghuresc.

Și s'au ocupat de acestea cu toată inima ; dela 1867 încoace dezvoltarea lor economică este remarcabilă.

Ei au căutat să ridice portul ungar Fiume ; au voit să'și deschidă încă o alta, o nouă cale de viață, de respirație, spre marea Egeică, spre Archipelag prin portul Salonic.

Această tendință, acest plan, s'a urmat fără șovăire. O mică constatare statistică, va pune în evidență cele ce afirm.

Cu toate perderile suferite de Austria până în anul 1866 ea se mai afla în stăpânirea părții Nord-Ostice a litoralului Mărei Mediterane care îi permitea dezvoltarea comerțului său maritim.

Centrul acestui comerț îl forma portul Triest care era, după Hamburg, al II-lea port maritim în Europa Centrală.

De aci, vapoarele austriace colindau Veneția, Ancona, Korfu, Syra, Smyrna, Constantinopol, Trebizonda, Bairut, Alexandria, apoi se duceau în Englitera, Franța, Brasilia, India, (Bombay).

În anul 1871 circulau anual în Triest, peste 10.000 corăbii ; importul se ridica la cifra de 100 de milioane și exportul la 70 milioane fiorini.

După Triest mai erau schela (Reede) dela Fiume,

veloppement et la dénomination économique de ces pays dans le sens hongrois.

Et ils se sont occupés de cela de tout leur cœur. Depuis 1867 jusqu'à nos jours leur développement économique est remarquable.

Ils ont cherché à développer le port hongrois de Fiume ; ils ont voulu ouvrir encore une autre voie vers la mer Egée, vers l'Archipel, par le port de Salonique.

Cette tendance, ce plan, a été poursuivi sans hésitation. Une petite constatation statistique mettra en évidence ce que j'affirme.

Malgré toutes les pertes endurées par l'Autriche jusqu'en 1866, elle est toujours restée maîtresse de la partie nord-est, du littoral de la mer Méditerranée, qui lui permettait le développement de son commerce maritime.

Le centre de ce commerce était formé par le port de Trieste, qui était, après Hambourg, le deuxième port maritime dans l'Europe Centrale.

De là, les vapeurs autrichiens parcouraient Venise, Ancône, Corfou, la Syrie, Smyrne, Constantinople, Trébizonde, Bayrut, Alexandrie, puis se rendaient en Angleterre, en France, au Brésil et dans l'Inde, à Bombay.

En 1871, circulaient dans le port de Trieste plus de 10.000 bâtiments ; l'importation montait à 100 mil., l'exportation à 70 mil. florins. Après Trieste il existait encore le chantier (Reede) de Fiume, le port de la marine de guerre de Pola, puis des petits ports (chantiers) sur les côtes de la Dalmatie, comme Spalato, Ragusa et Cattaro.

portul marinei de rezboi Pola ; apoi micile porturi (schele) după coastele Dalmației ca Spalato, Raguza și Cattaro.

Este adevărat, că, de atunci circulațiunea în Triest s'a dublat, atât întru ceea ce privește corăbiile cât și valoarea importului și exportului.

Dar, în acelaș timp, guvernul ungar, care dorea ca comerțul ungar să se emancipeze de Triestul austriac, a făcut tot ce ia stat în putință să aridice portul ungar Fiume.

Dintr'un loc care acum 25 de ani nici nu merita numele de port, a făcut un port splendid, bine amenajat, a cărei circulațiune este de 18.000 de corăbii și care are destinația de a înlesni mai cu seamă exportul produselor ungurești.

Dar Ungaria a urmărit și mai mult.

Prin ocupațiunea Bosniei și Herzogovinei, a căror populațiune este de aproape 2.000.000 de suflete și cari se compune, — cu o mică excepțiune de 20% streini, — numai din croați-sârbi, au făcut un pas înainte în drumul său spre Salonic ; — și Salonicul, este visul Ungariei.

Iată cum descrie Reclus Salonicul :

Situațiunea Salonicului, în raport cu continentul Europei, evident că este dintre cele mai avantajoase ; în fundul unui golf superb, aproape de Asia, de Africa, pe Istmul de Suez, cum și în apropiere de Dunăre

Il est vrai que depuis lors la circulation à Trieste a doublé, tant en ce qui concerne les navires que la valeur de l'importation et de l'exportation.

Mais, en même temps, le gouvernement hongrois, qui désirait que le commerce hongrois s'émancipe du Trieste autrichien, a fait tout ce qu'il était en son pouvoir pour développer le port hongrois de Fiume.

D'un emplacement qui, il y a 25 ans, ne méritait pas le nom de port, il a fait un port splendide, bien aménagé, dont la circulation est de 18.000 navires et qui est appelé à faciliter surtout l'exportation des produits hongrois.

Mais la Hongrie avait encore des visées plus hautes.

Par l'occupation de la Bosnie et de l'Herzégovine, dont la population est d'environ 2.000.000 âmes, et qui se compose à l'exception de 2 % d'étrangers, uniquement de Croate-Serbes, les Hongrois ont fait un pas en avant dans son chemin vers Salonique, et Salonique est le rêve de la Hongrie.

Voici comment Reclus décrit Salonique :

La situation de Salonique, en rapport avec le continent européen, est évidemment des plus avantageuses ; au fond d'un golfe superbe, près de l'Asie, de l'Afrique et de l'isthme de Suez, ainsi que près du Danube, „la grande voie des peuples“, Salonique est liée par le Danube à l'Europe et par la voie ferrée au monde entier, et on lui prédit un grand avenir maritime et commercial ; sa population est de 150.000 habitants.

Comme nous le voyons, Salonique est un grand

„marele drum al popoarelor“, Salonicul este legat de această Dunăre și de Europa prin calea ferată cu toată lumea și îi se prezice un mare viitor maritim și comercial; populațiunea sa este de 150.000 locuitori.

Cum vedem Salonicul este un port mare și sigur; el are astăzi o circulațiune de 1500 de vapoare; mai toate companiile de Navigațiune cari merg spre Constantinopole se opresc la Salonic, iar linia ferată Wiena-Belgrad-Salonic va deveni cea mai importantă pentru că face parte esențială din marea linie Londra și Hamburg spre Suez; dar Salonicul fiind și cheia țărilor centrale balcanice până la Dunăre și Sava, cred că nu mai este nevoie să insist asupra importanței ce prezintă acest port.

Această importanță recunoscută, planul ca și drumul politicei Austro-Ungare era de a pune mâna pe Salonic.

Serbia un fel de provincie colonială Austro-Ungară, Bosnia și Herzogovina ocupate și anexate de ea, iar celelalte țări în drum așteptându-și aceeași soartă, Austro-Ungaria devenea astfel stăpâna economică a întregii peninsule balcanice.

Uniunea vamală Sârbo-Bulgară, emanciparea Serbiei, urmate după emanciparea României, sunt lovituri dureroase cari se dau politicei economice Ungare din Monarchia Austro-Ungară.

port, dont l'avenir est assuré; il a aujourd'hui une circulation de 1500 vapeurs; la plupart des compagnies de navigation qui vont vers Constantinople s'arrêtent à Salonique, et la ligne ferrée Vienne — Belgrade — Salonique deviendra la plus importante parce qu'elle fait partie essentielle de la grande ligne de Londres et Hambourg vers Suez; mais Salonique étant aussi la clé des pays centraux balkaniques jusqu'au Danube et à la Sava, je crois que point n'est plus besoin que j'insiste sur l'importance que présente ce port.

Cette importance reconnue, le plan ainsi que le but de la politique austro-hongroise étaient de mettre la main sur Salonique.

La Serbie, une sorte de province coloniale austro-hongroise, la Bosnie et l'Herzégovine, occupées et annexées par elle, et les autres pays en train d'avoir le même sort, l'Autriche-Hongrie devenait ainsi la maîtresse économique et politique de la Péninsule Balkanique tout entière.

L'union douanière serbo-bulgare et l'émancipation de la Serbie, qui a suivi l'émancipation de la Roumanie, constituent de douloureux coups portés à la politique économique hongroise de la monarchie austro-hongroise.

* * *

M. de Matlecovitz, traitant des effets de la guerre avec nous, guerre que a duré de 1886 à 1890, se demande : Mais qui donc a profité à la suite de cette guerre ? Et il répond : l'Allemagne.

D. Matlecovitz tratând despre efectele rezboiului vamal cu noi, rezboi care a durat dela 1886 până la 1890 să întreabă : dar cine a profitat după urma acestui rezboi? și răspunde : Germania.

Ea a câștigat piețele române, fără ca România să fi obținut în schimb din partea Germaniei vre-o compensațiune.

Adecă voește a zice d. Matlecovitz, România a schimbat stăpânul.

Din provincie colonială ungurească — și repet ungurească, pentru că interesele economice între Ungaria și Austria fiind opuse, cu Austria ne-am fi putut prea bine înțelege, pe când Ungaria a fost aceea care a condus și această politică economică ostilă nouă — am devenit provincie colonială Germană.

Nu pot contesta că nu am fi economicește tributari Germaniei, dar, este o diferență.

Intâi Germania este „Mann von Wort“ și ține cuvântul, nu ca Austro-Ungaria cu noi la 1875—1886 și cu Serbia acum. Mai avem apoi și alte avantagii care ni le ofer mărfurile germane. Ele sunt mai bune, mai eftine și înlesnirile sunt mai mari, ceace nu este de desprețuit.

D. Matlecovitz recunoaște că, în decursul rezboiului vamal cu noi, a scăzut considerabil mișcarea comercială între România și Austro-Ungaria și că, deși

„L'Allemagne a gagné les marchés roumains, sans que la Roumanie ait obtenu en échange aucune compensation de l'Allemagne„.

En d'autres termes, M. de Matlecovitz veut dire que la Roumanie a changé de maître.

De province coloniale hongroise, — et je répète, hongroise parce que les intérêts économiques entre la Hongrie et l'Autriche étant opposés, avec l'Autriche nous aurions pu parfaitement bien nous entendre, tandis que la Hongrie a été celle qui a conduit aussi cette politique économique qui nous est hostile, — nous sommes devenus une province coloniale allemande.

Je ne puis contester que nous ne soyons pas économiquement parlant les tributaires de l'Allemagne, mais, il y a une différence.

D'abord, l'Allemagne est „Mann von Wort“ et tient sa parole, non pas comme l'a fait l'Autriche-Hongrie avec nous de 1875 à 1886, et avec la Serbie maintenant. Nous avons ensuite aussi d'autres avantages que nous offrent les marchandises allemandes. Elles sont meilleures, meilleur marché, et les facilités sont plus grandes, ce qui n'est pas à dédaigner.

M. de Matlecovitz reconnaît que, pendant la guerre douanière avec nous, le mouvement commercial entre la Roumanie et l'Autriche-Hongrie est considérablement tombé et que, bien que les hostilités économiques aient cessé, ce mouvement n'a plus atteint l'importance qu'il avait avant 1886.

En échange, l'Allemagne a conquis la première place

ostilitățile economice au încetat, această mișcare nu și-a mai atins importanța care o avea înainte de 1886.

În schimb, Germania a câștigat locul întâiu în România, adevărat tocmai locul care mai înainte-l ocupa Austro-Ungaria.

„România pentru a se despăgubi de pierderea târgului său natural, a căutat și a găsit grație căilor sale maritime, debușuri noi pentru produsele sale agricole, în Belgia și în Anglia.

„România a rămas însă complet lipsită de debușeu în ceea ce privește exportarea vitelor sale, lucru care, spune d. Matlecovitz, a tras după sine aproape ruina completă a acestei branșe din cele mai importante ale agriculturii române.

D. Matlecovitz se bazează în afirmațiunile sale pe datele statistice culese de d. C. I. Băicoianu, pe când era secretarul ministerului de domenii, agricultură, comerț și industrie și constată din aceste date că, participarea Austro-Ungariei în totalul importărilor române era de 45% înaintea războiului vamal; că, proporția a scăzut în decursul războiului vamal la 18% și că ea nu s'a mai urcat după terminarea războiului decât la maximum de 27%; iar, făcând comparație, Germania a câștigat urcându-se importul ei la noi dela 9% cât era înainte de 1886, la 29% și întrecând și astăzi încă pe Austro-Ungaria.

„În ceea ce privește exportul României, spune d.

en Roumanie, c'est-à-dire précisément la place qu'occupait auparavant l'Autriche-Hongrie.

„La Roumanie, pour se dédommager de la perte de son marché naturel, a cherché et trouvé, grâce à ses voies maritimes, de nouveaux débouchés pour ses produits agricoles en Belgique et en Angleterre.

„Mais la Roumanie est restée complètement dépourvue de débouchés, en ce qui concerne l'exportation de son bétail, chose qui, dit M. de Matlecovitz, a attiré après elle la ruine presque complète de cette branche des plus importantes de l'agriculture roumaine.“

M. de Matlecovitz base ses affirmations sur les statistiques recueillies par M. C. J. Baïcoyano, à l'époque où celui-ci était secrétaire général du ministère de l'agriculture, de l'industrie, du commerce et des domaines, et il constate de ces données que la participation de l'Autriche-Hongrie dans la totalité des importations roumaines était de 45 % avant la guerre douanière; que la proportion est tombée pendant cette guerre à 18 % et qu'elle n'a plus monté après la fin de la guerre qu'au maximum de 27 %; et, en faisant la comparaison, l'Allemagne a gagné, en élevant son importation chez nous de 9 %, proportion dans laquelle elle se trouvait en 1886, à 29 %, et en surpassant aujourd'hui encore l'Autriche-Hongrie.

„En ce qui concerne l'exportation, dit M. de Matlecovitz, elle a rétrogradé en Autriche-Hongrie de 33 % à 6 %, et elle n'a plus remonté qu'à 19 %“.

Matlecovitz, el a scăzut în Austro-Ungaria dela 33% la 6% și nu s'au reurcat decât la 19%.

Și la acest pasaj, d-nu Matlecovitz nu-și termină frasa cu observațiunea dela capitolul privitor la importăriuni, unde face comparațiunea cu Germania, ci numai mai la vale spune: „România ar fi putut vedea că Germania îi poate fi desigur un puternic reazăm politic, dar că ea procede din punctul de vedere economic într'un mod cu totul egoist.

„Germania scurge produsele sale industriale pe piețele române, fără de a oferi și ea prin piețele sale României un debușeu equivalent produselor agricole române. Germania expulzează din România mărfurile de proveniență Austriacă sau Ungară, dar în schimb, nu-i dă nici o compensațiune; pe când, chiar astăzi, România exportează în Austro-Ungaria produse agricole pentru o valoare de 52.3 milioane lei, iar Germania nu-i ia decât pentru 17 milioane produse, dându-i în schimb pentru 96.7 milioane produsele ei industriale.

Negreșit d. Matlecovitz ne înfățișează o Germanie rea, egoistă, exploatoare. O Germanie descrisă în culori negre, dar din două rele preferăm pe cel mai mic și apoi voesc a rectifică și cifrele. Ziceam că d. Matlecovitz, spre a-și termina fraza prin care reproduce raportul procentelor exportului nostru în Austro-Ungaria, trebuie să facă și comparația cu Germa-

Et à ce passage, M. de Matlecovitz ne termine pas sa phrase avec l'observation, du chapitre relatif aux importations, où il fait la comparaison avec l'Allemagne, mais il dit seulement plus bas : „la Roumanie aurait pu voir que l'Allemagne peut lui être d'un puissant appai politique, mais qu'elle procède au point de vue économique d'une manière tout à fait égoïste.

„L'Allemagne écoule ses produits industriels sur les marchés roumains, sans offrir aussi elle sur ses marchés à la Roumanie un débouché équivalent aux produits agricoles roumains. L'Allemagne expulse de Roumanie les marchandises de provenance autrichienne ou hongroise, mais en échange elle ne lui donne aucune compensation; tandis que, même aujourd'hui la Roumanie exporte en Autriche-Hongrie des produits agricoles pour une valeur de 52.3 millions de francs, et l'Allemagne ne lui prend que pour 17 millions de produits, en lui donnant en échange pour 96.7 millions de ses produits industriels.

M. de Matlecovitz nous présente certainement une Allemagne mauvaise, égoïste, exploiteuse, une Allemagne décrite en couleurs noires, mais entre deux maux nous préférons le moindre, et puis je veux rectifier aussi les chiffres. Je disais que M. de Matlecovitz, pour terminer la phrase par laquelle il reproduit le rapport des pourcentages de notre exportative en Autriche-Hongrie, doit faite aussi la comparaison avec l'Allemagne, ainsi qu'il l'a fait aussi à l'importation; on verrait alors que notre exportation

nia tot așa cum a făcut-o și la import; atunci s'ar vedea că exportul nostru în Germania a câștigat, urcându-se dela 3 milioane cât era în perioada dela 1881—1885 la 55.8 milioane în perioada dela 1891—1895 și că el este însemnat numai cu 17 milioane în perioada 1896—1901.

D. Matlecovitz în realitate se oprește numai la această scădere, la cifra de 17 milioane și crede că suma aceasta este reală. D-sa ia aceasta ca cifră adevărată, dar se înșală, pentru că iată cum se petrec lucrurile.

Se constată, tot din sus menționata tabelă, că exportul nostru în Belgia arăta o cifră colosală, așa, el s'a urcat dela perioada de 1881—1885 când era de 3 milioane, la 28.7 milioane; în perioada 1886—1890; apoi, la 58.1 milioane dela 1891—1893 și acum în perioada dela 1896—1901, care coincide cu scăderea arătată de cifra exportului nostru în Germania, la 100.3 milioane lei, or aceste cifre sunt fictive; și voi arăta pentru ce.

Exportul nostru se face pe două căi, pe uscat, cu calea ferată, și pe apă.

Exportul pe uscat, cu vagoane încărcate, cu o destinațiune certă, este aproape exact însemnat, exportul pe apă, nu,

Declarațiunile exportatorilor pe apă sunt vagi; ei declară ca loc al destinației portul Anvers din Belgia; or, destinația se schimbă în drum, iar însemnarea luată

en Allemagne a gagné, en s'élevant de 3 millions, chiffre auquel elle était dans la période allant de 1881 à 1885, à 55.8 millions dans la période de 1891 à 1895, et qu'elle est portée seulement à raison de 17 millions dans la période 1896--1901.

En réalité M. de Matlekovitz s'arrête seulement à cet abaissement, au chiffre de 17 millions, et il croit que cette somme est réelle. Il prend ce chiffre pour vrai, mais il se trompe, parce que voici comment les choses se passent.

On constate, toujours du tableau sus-mentionné, que notre exploitation en Belgique accuse un chiffre colossal. Ainsi, ce chiffre s'est élevé dans la période de 1881—1885, quand il était de 8 millions, à 28,7 millions dans la période de 1886—1890 ; de là, à 58 millions dans la période de 1891—1893 et maintenant dans la période de 1896—1901, qui coïncide avec la diminution du chiffre de notre exportation en Allemagne, à 100,3 millions de francs. Or, ces chiffres sont fictifs et je démontrerai pourquoi.

Notre exportation se fait sur deux voies : de terre—par chemin de fer—et d'eau.

L'exportation par voie de terre, avec des wagons chargés, à destination précise, est à peu près exactement consignée, mais l'exportation par voie d'eau ne l'est pas.

Les déclarations des exportateurs sur eau sont vagues ; elles déclarent comme lieu de destination le port d'Anvers, en Belgique ; or, la destination change en route, et la note prise dans nos ports reste inexacte, de là provient la dissemblance de nos

n porturile noastre rămâne neexactă, de aci nepotrivirea cifrelor noastre înregistrate la plecarea de aici, cu acele din Belgia, de ajungere acolo.

Tot așa se fac declarațiuni pentru Gibraltar, când se știe bine că noi nu exportăm realmente nimic acolo.

Astfel, mărfurile având alte destinațiuni de cât acele declarate la plecare, se duc mare parte în Germania fără a fi înregistrate ca atari, și de aci, aparența, care urcă peste măsură exportul nostru în Belgia și în alte țări, și-l scade în Germania.

Cu aceste zise, nu voi să iau apărarea Germaniei față de noi, pentru că, în adevăr, și în Germania ca și în Ungaria, așa numitul agrarianism s'a declarat cel mai înverșunat inimic al produselor noastre agricole.

Les hobereaux—Boernașii moștenitori—mici proprietari rurali, Medievalii germani, au făcut o cestiune de stat, cerând impunerea unor taxe vamale exorbitante, pe produsele agricole cari intră în Germania; In ceartă cu marea industrie, aceea care a făcut fala Germaniei și a ridicat-o la gradul de stat civilizat, și mare putere, boernașii au învins; în adevăr, taxe exorbitante s'au pus: astfel, grâul plătește la intrare în Germania 5 mărci la sută de kilograme, ceea ce equivalează cu 34 lei la chilă.

Germania a îngreunat prin aceasta enorm viața clasei sale muncitoare și sărace, care la urmă, singură ea, spre a avea ce mânca, plătește aceste taxe, sau

chiffres enregistrés, au départ d'ici, avec ceux de Belgique à l'arrivée là-bas.

Il en est toujours ainsi des déclarations pour Gibraltar, quand on sait bien qu'en réalité nous n'exportons rien dans ce port.

Ainsi, les marchandises ayant d'autres destinations que celles déclarées au départ, vont en grande partie en Allemagne sans être enregistrées comme telles, et de là provient l'apparence qui élève outre mesure notre exportation en Belgique et dans d'autres pays, et l'abaisse en Allemagne.

Cela dit, je ne veux pas pendre la défense de l'Allemagne vis-à-vis de nous, parce qu'effectivement, en Allemagne comme en Hongrie, le soit-disant agrarianisme s'est déclaré l'ennemi le plus acharné de nos produits agricoles.

Les hobereaux, les petits propriétaires ruraux, les moyenâgeux allemands ont fait une question d'état, en demandant l'imposition de certains droits de douane exorbitants pour les produits agricoles qui entrent en Allemagne.

Dans la querelle avec la grande industrie, celle qui a fait l'orgueil de l'Allemagne et l'a élevé au rang de nation civilisée et de grande puissance, les hobereaux ont vaincu ; en effet, des taxes exorbitantes ont été imposées : ainsi, le blé paye à l'entrée en Allemagne 5 marcs les 100 kos, ce qui équivaut à 34 francs la kila.

L'Allemagne a rendu plus difficile par ces énormes taxes la vie de la classe ouvrière et pauvre qui, en définitive, elle seule, pour avoir de quoi

care trebuie să cumpere foarte scump grâul hobe-roilor germani.

Germania importează anual diferite articole pentru colosala sumă de șapte miliarde de mărci, și din acestea, o bună parte o plătește pentru articolele ali-mentare, pe care ea nu le poate produce.

Populațiunea Germaniei s'a înmulțit, peste puțin va atinge țifra de 60 milioane de locuitori.

Dar pe câtă vreme populațiunea industrială crește mereu, populațiunea agricolă scade.

Pământul cultivabil a rămas același, iar stabilimen-tele industriale se înmultesc pe fiecare zi.

Recensământul populațiunei agricole cari arăta 19 mil. 225.455 persoane în anul 1870 a scăzut la 18 mil. 501.307 în anul 1895 deci scăderea nu este numai relativă ci și absolută.

Astfel că dacă numărul populațiunei agricole era de 65 % în anul 1870 în raport cu întreaga popula-țiune, astăzi el a scăzut la 35.7 %.

După cifrele statistice, Germania plătește anual nu-mai pentru animale și produse animale, carne și ouă sute de milioane; se importează anual între 250 la 300.000 capete animale bovine, și peste 800.000 de porci.

Germania plătește aproape 300 milioane de mărci pentru aceste animale și pentru produsele comestibile necesare întreținerii lor.

manger, paye ces taxes, ou doit acheter très-cher le blé aux hobereaux allemands.

L'Allemagne importe chaque année divers articles pour la somme colossale de sept milliards de marcs et, sur cette somme, une bonne partie est payée pour les articles alimentaires qu'elle ne peut produire.

La population de l'Allemagne s'est multipliée; sous peu, elle atteindra le chiffre de 60 millions d'habitants.

Mais, tant que la population industrielle s'accroît sans cesse, la population agricole diminue.

La terre cultivable est restée la même, et les établissements industriels se multiplient chaque jour.

Le recensement de la population agricole, qui indiquait 19 millions 225.445 âmes en 1870, est descendu à 18 millions 501.307 en 1895, donc la diminution n'est pas seulement relative, mais aussi absolue.

De sorte que si le nombre de la population agricole était de 65% en 1870 par rapport à la population entière, il est aujourd'hui tombé à 35,7%.

D'après les chiffres de la statistique, l'Allemagne paye chaque année seulement pour le bétail et les produits animaux, la viande et les œufs, des centaines de millions; on importe annuellement entre 250 et 300.000 têtes de bêtes bovines et plus de 800.000 porcs.

L'Allemagne paye environ 300 millions de marcs pour ces animaux et pour les produits comestibles nécessaires à leur entretien.

În anul 1901 a importat grâu pentru 282 milioane mărci; apoi lemne pentru 150—200 milioane etc., etc.

În importul Germaniei locul de frunte îl au produsele agricole. Germania spre a avea ce mânca, trebuie să importeze aceste produse, ea nu face prin aceasta o concesiune, ci-și satisface o trebuință imperioasă și de prima ordine; ea nu cumpără articole de lux de cari la nevoie s'ar putea lipsi, ci cumpără pâinea cea de toate zilele.

Așa în cât, în adevăr, Germania acordând concesiuni de îmbogățire unei treimi a populațiunii sale, în detrimentul celeilalte $\frac{2}{3}$ face aceasta în dauna clasei muncitoare, cărei clase îi scumpește pâinea ea comite o crimă față de populațiunea ei săracă, dar această tristă constatare o privește.

Germania trebuie să importeze mâncarea ce nu o poate produce; iar populațiunea ei, or cât de săracă ar fi, trebuie să o plătească cu taxe cu tot, pentru că mai tare de cât or ce este foamea, este trebuința stomachului.

Dacă aceste taxe, puse pe articole de prima necesitate, cu cari Germania scumpește traiul populațiunii sale, sunt aceleași pentru toate țările, paguba nu o vom avea noi, ci consumatorii germani cari ne vor plăti chila de grâu cu prețul nostru, plus transportul, plus taxele sale și astfel, în loc de 80 de lei

En 1901, on a importé du blé pour 282 millions de marcs; puis du bois pour 150 à 200 millions, etc.

Dans l'importation de l'Allemagne la première place est occupée par les produits agricoles.

Pour avoir de quoi manger, l'Allemagne doit importer ces produits; elle ne fait pas par cela une concession, mais elle satisfait un besoin impérieux et de premier ordre; elle n'achète pas des articles de luxe dont à la rigueur elle pourrait se passer, mais elle achète le pain quotidien.

De sorte qu'en effet l'Allemagne, en accordant des concessions pour s'enrichir à un tiers de sa population, au détriment des deux autres tiers, fait cela au préjudice de la classe ouvrière, pour laquelle le prix du pain est renchéri; elle commet un crime vis-à-vis de la population pauvre, mais cette triste constatation la regarde.

L'Allemagne doit importer le manger qu'elle ne peut produire; et sa population, si pauvre fût-elle, doit le payer avec les taxes et le reste, parce que ce qu'il y a de plus fort c'est la faim, la nécessité de l'estomac.

Si ces taxes, imposées sur des articles de première nécessité, avec lesquels l'Allemagne renchérit l'existence de sa population, sont les mêmes pour tous les pays, le dommage ne sera pas pour nous, mais pour les consommateurs allemands qui nous payeront par cela le blé à son prix, avec en plus le transport et les taxes, et ainsi au lieu de 80 francs, ils payeront 140 et ainsi de suite; notre lutte réside-

vor plăti 140 și așa mai încolo; lupta noastră ar fi în producțiunea eftină, în eftinirea mijloacelor de transport spre a putea concura cu alții; deci răul este numai al lor.

Această stare de lucruri nu este aceeași pentru noi în Austro-Ungaria; Austro-Ungaria are în interiorul său o țară agricolă cu pământ și producțiune suficientă, are pe Ungaria.

Aceleași interese, aceeași producțiune; țara agricolă Ungară nu poate suferi concurența României în Austro-Ungaria, care prin dualism este stăpânită de Ungaria și unde economicește Ungaria dictează.

D. Matlecovitz recunoaște acestea spunând: „Voci autorizate se ridică mai cu seamă în lumea industrială Austriacă cari cer să se acorde mari facilități produselor și animalelor de proveniența română spre a se putea importa, dar, revine D. Matlecovitz:

„Aceste voci nu au răsunet, pentru că, chiar în Austria, partizanii politice agrariene reclamă, încă și mai energic de cât Ungurii, o apărare nu numai contra produselor agricole române dar și contra celor din Europa orientală (N. A. Serbia, Bulgaria, Peninsula Balcanică).

Și D. Matlecovitz încheie articolul său zicând: „Monarchia Austro-Ungară se vede, din nenorocire, obligată de a urma o politică vamală cu caracter agra-

rait dans la production à bon marché, dans la baisse des prix des moyens de transport, afin de pouvoir concourir avec les autres; donc le mal n'est que pour eux.

Cet état de choses n'est pas le même pour nous en Autriche-Hongrie; l'Autriche-Hongrie a, dans l'intérieur de son territoire, un pays agricole avec une terre et une production suffisantes; elle a la Hongrie.

Mêmes intérêts, même production; la Hongrie, pays agricole, ne peut souffrir la concurrence de la Roumanie en Autriche-Hongrie, qui, par le dualisme, est dominée par la Hongrie et où, économiquement parlant, dicte la Hongrie.

M. de Matlecovitz reconnaît cela en disant: „Des voix autorisées s'élèvent surtout dans le monde industriel autrichien, qui demande qu'on accorde de grandes facilités aux produits et au bétail de provenance roumaine pour pouvoir importer“; mais M. de Matlecovitz revient, en disant:

„Ces voix n'ont pas d'écho parce que, même en Autriche, les partisans de la politique agrarienne réclament encore plus énergiquement que les Hongrois une protection non seulement contre les produits agricoles roumains, mais aussi contre ceux de l'Europe Orientale (Serbie, Bulgarie, Péninsule Balkanique)“.

M. de Matlecovitz termine son article par ces mots: „La monarchie austro-hongroise se voit obligée, par malheur, de suivre une politique douanière d'un caractère agrarien, comme conséquence du système protectionniste de la politique commerciale de l'Allemagne.“

rian, ca consecință a sistemului protecționist a politiceii comerciale a Germaniei.

„Austro-Ungaria este obligată să închidă frontierele produselor agricole a vecinilor săi orientali, pentru motivul că propriile sale produse sunt excluse din târgurile cari îi erau deschise mai înainte.

„Dar în România, nu se va atribui această stare, consecinței naturale a situațiunei economice a Austro-Ungariei, ci va fi considerată ca o măsură cerută de Ungaria și dirijată drept în contra României.

„Consecința va fi că, relațiunile comerciale a celor două State vecine vor fi lipsite de un tratat vamal, așa de indispensabil și că, raporturile lor se vor aranja, fără îndoială, tot pe basa clauzei națiunei celei mai favorizate“.

Din această concluziune însăși a d-lui Matlecovitz se vede clar că cestiunea unui tratat între noi și Austro-Ungaria, cât timp cel puțin Ungaria va conduce destinele economice ale Austro-Ungariei, va fi imposibilă.

Desfacerea dualismului, desfacerea uniunei vamale Austro-Ungare, or schimbarea raporturilor politice între Austria și Ungaria, spre a nu avea necesitate casa Habsburgă de a recuceri Ungaria din 50 în 50 de ani, cum a zis un înalt personagiu austriac, sigur că va îndulci și raporturile între România și Austria.

Interesele noastre cu acele ale Austriei se pot îm-

„L'Autriche-Hongrie est obligée de fermer ses frontières aux produits agricoles de ses voisins d'Orient, pour le motif que ses propres produits sont exclus des marchés qui lui étaient ouverts auparavant.

„Mais, en Roumanie on n'attribuera pas cet état à la conséquence naturelle de la situation économique de l'Autriche-Hongrie, mais il sera considéré comme une mesure réclamée par la Hongrie et dirigée directement contre la Roumanie.

„La conséquence sera que les relations commerciales des deux Etats voisins seront privées d'un traité douanier, si indispensable, et que leurs rapports seront sans doute établis toujours sur la base de la nation la plus favorisée.“

De cette conclusion même de M. de Matlecovitz on voit clairement que la question d'un traité entre nous et l'Autriche-Hongrie, tant pour le moins que la Hongrie conduira les destins économiques de l'Autriche-Hongrie, sera impossible.

La dissolution du dualisme, la rupture de l'union douanière austro-hongroise, ou le changement des rapports politiques entre l'Autriche et la Hongrie, pour que la maison des Habsbourg n'ait pas besoin de reconquérir la Hongrie de cinquante en cinquante ans, comme l'a dit un haut personnage autrichien, adoucira certainement aussi les rapports entre la Roumanie et l'Autriche.

Nos intérêts avec ceux de l'Autriche peuvent parfaitement se concilier; l'Autriche industrielle et la Roumanie agricole ont de quoi échanger réciproquement.

păca perfect; Austria industrială, România agricolă, au ce să-și shimbe reciproc.

Ungaria a voit să fie și agricolă și industrială, și aceasta îi a succes pe cât timp produsele ungare aveau și mai au un teren de desfacere care numără 46.076.000 locuitori (întreaga Austro Ungarie).

Ungaria încasează anual Austriei pentru produsele ce-i furnizează cifra de peste 900 milioane coroane, adecă aproape un miliard de franci; această țifără este de obicei mai mare ca acea pe care o încasează Austria dela Ungaria.

Ungaria încasează acest miliard de franci pe materii brute și pe articole de alimentațiune;

Iată explicația îndepărtării noastre după piețele austriace. Nu ași ști pentru ce, dacă am furnisa noi aceste produse și mai bune și mai eftine, Austria, propriu zisă, ne-ar respinge produsele noastre, din contră ea ni le-a cerut, ea ni le cere, și numai Ungaria s'a opus și se opune.

Am fi fost Ungariei un concurent prea jenant.

Nu contest; din punctul de vedere unguresc, Ungaria și-a apărat foarte bine interesele, Austriacul a trebuit să plătească; Ungaria dela dualism încoace a făcut progrese mari și fără de-a'și perde caracterul ei agricol, industria ei s'a desvoltat pe o scară destul de întinsă; Budapesta este centrul acestei industrii mari și importante.

La Hongrie a voulu être en même temps agricole et industrielle, et cela lui a réussi tant que les produits hongrois avaient et ont encore un terrain de vente qui compte 46.076.000 habitants (l'Autriche-Hongrie tout entière).

La Hongrie encaisse annuellement de l'Autriche pour les produits qu'elle lui fournit une somme de plus de 900 millions couronnes, c'est-à-dire près d'un milliard de francs; ce chiffre est d'habitude plus grand que celui qu'encaisse l'Autriche de la Hongrie.

La Hongrie encaisse ce milliard de francs sur des matières brutes et des articles d'alimentation.

Voilà l'explication de notre éloignement des marchés autrichiens. Je ne sais pas pourquoi, si nous fournissions ces produits, meilleurs et moins chers, l'Autriche proprement dite repousserait nos produits; au contraire, elle nous les a demandé, elle nous les demande, et ce n'est que la Hongrie qui s'est opposée, et qui s'y oppose.

Nous aurions été pour la Hongrie un concurrent trop gênant.

Je ne le conteste pas; au point de vue hongrois, la Hongrie a fort bien défendu ses intérêts; l'Autriche a dû payer; le Hongrie, depuis le dualisme jusqu'à nos jours, a réalisé de grands progrès, et, sans perdre son caractère agricole, son industrie s'est développée sur une échelle assez étendue; Budapest est le centre de cette grande et importante industrie.

La Hongrie a ouvert ses frontières à tous les ca-

Ungaria a deschis granițele sale tuturilor capitalurilor streine și tuturilor streinilor cari au clădit și și-au băgat averea în stabilimente ungare, legându-se astfel de pământul Ungariei.

Sub administrația Ministrului Baross, drumurile și căile ferate au făcut progrese imense; favorizată și de Dunăre, cu diferiții săi afluenți, și de natură cu diversitatea bogățiilor ei, Ungaria a progresat și pe terenul industrial. Industrializarea Ungariei a mers cu pași repezi, ea are 800.000 locuitori, populațiune industrială.

Ungaria dă astăzi, chiar Austriei produse industriale pentru mai mult de 100 de milioane de coroane; aceste produse industriale nu aparțin alimentațiunei, ci sunt mașini, articole de fer, mașini electrice, etc. etc. Ungaria a favorizat prin toate mijloacele, pe toate căile și pe toate terenurile dezvoltarea industriei țării sale.

Guvernanții au priceput, administrația a secondat și patriotismul maghiar a preferat să cumpere produsele industriei maghiare chiar dacă ele erau mai scumpe și mai inferioare celor străine; ast-fel industria s'a întărit și azi poate produce și bun și eftin.

Grație numai concursului tuturilor factorilor activității Statului, Ungaria a putut ajunge în starea ei economică de astăzi, dar, toate aceste nu sunt de ajuns.

pitaux étrangers et à tous les étrangers qui ont bâti et placé leurs fortunes dans des établissements hongrois, en s'attachant ainsi au sol hongrois.

Sous l'administration du ministre Baross, les routes et les voies ferrées ont fait d'immenses progrès; favorisée aussi par le Danube, avec ses divers affluents, et par la nature de la diversité de ses richesses, la Hongrie a progressé également sur le terrain industriel. L'industrialisation de la Hongrie a marché à pas rapides, elle a 800.000 habitants comme population industrielle.

La Hongrie donne à l'heure présente, même à l'Autriche, pour plus de 100 millions de couronnes de produits industriels; ces produits n'appartiennent pas à l'alimentation, mais ce sont des machines, articles de fer, machines électriques, etc. La Hongrie a favorisé, par tous les moyens, sur toutes les voies et sur tous les terrains, le développement de l'industrie de son pays.

Les gouvernants ont compris, l'administration a secondé, et le patriotisme magyar a préféré acheter les produits de l'industrie magyare, alors même qu'ils étaient plus chers et inférieurs aux produits étrangers; de sorte que l'industrie nationale s'est fortifiée et qu'aujourd'hui elle peut produire bien et à bon marché.

Grâce uniquement au concours de tous les facteurs de l'activité de l'Etat, la Hongrie a pu arriver à son état économique d'aujourd'hui, mais tout cela n'est pas suffisant.

La Hongrie, comme pays agricole, a besoin d'un

Ungaria, ca țară agricolă, are trebuința de un de-
bușeu spre a-și plasa prisosul producțiunei sale agri-
cole, ca țară industrială, având în vedere industria
ei mereu crescândă, mai are trebuință de un alt
debușeu spre a-și plasa prisosul produselor sale in-
industriale.

Deslipirea ei de Austria ar fi un mare avantajiu
pentru România, pentru Statele Balcanice și pentru
Austria.

Astfel stăm noi și astfel stau interesele noastre față
de Monarchia Austro-Ungară și mai cu seamă față
de Ungaria.

débouché, pour placer le surplus de sa production agricole; comme pays industriel, étant donné que son industrie s'accroît sans cesse, elle a encore besoin d'un autre débouché pour placer le surplus de ses produits industriels.

Son détachement de l'Autriche serait un grand avantage pour la Roumanie, les Etats Balkaniques et l'Autriche elle-même.

Telle est notre situation et vis-à-vis de la monarchie austro-hongroise et surtout vis-à-vis de la Hongrie.

PUBLIKAȚIUNI ANTERIOARE

BANCA NAȚIONALĂ ȘI VALUTA NOASTRĂ.

VALUTA DE AUR ȘI CESTIUNEA ARGINTULUI.

BANCA NAȚIONALĂ.

ÎNSTRĂINAREA CAPITALULUI ȚĂREI DIN BANCA NAȚIONALĂ.

a) POLITICA NOASTRĂ ECONOMICĂ. (INDUSTRIA SPIRTULUI).

b) POLITICA NOASTRĂ ECONOMICĂ. (ADMINISTRAȚIUNE; CAMERE DE GOMERT).

DIN ECONOMIA NOASTRĂ NAȚIONALĂ: TARIFELE ȘI CONVENȚIUNILE COMERCIALE. (Lucrare medaliată).

MONOPOLUL ALCOOLULUI.

PUBLICATIONS ANTÉRIEURES

LA BANQUE NATIONALE ET NOTRE VALUE.

LA VALUE D'OR ET LA QUESTION DE L'ARGENT.

LA BANQUE NATIONALE.

L'ALIÉNATION DU CAPITAL *des et* ROMAIN DE LA BANQUE NATIONALE.

a) NOTRE POLITIQUE ÉCONOMIQUE. (L'INDUSTRIE DE L'ALCOOL).

b) NOTRE POLITIQUE ÉCONOMIQUE. (ADMINISTRATION; CHAMBRE DE COMMERCE).

DE NOTRE ÉCONOMIE NATIONALE: LES TARIFS ET LES CONVENTIONS DE COMMERCE. (Ouvrage médaillé).

LE MONOPOLE DE L'ALCOOL.

---

*